

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN DUYGUSAL ZEKA VE İLETİŞİM
BECERİLERİNİN EŞDEĞER ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERLE
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ayşe KUZU

**Düzce Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin
Hemşirelik Programı İçin Öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır**

**DÜZCE
2008**

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN DUYGUSAL ZEKA VE İLETİŞİM
BECERİLERİNİN EŞDEĞER ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERLE
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ayşe KUZU

**Düzce Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin
Hemşirelik Programı İçin Öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır**

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Fatma Eker**

**DÜZCE
2008**

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma jürimiz tarafından Hemşirelik Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç.Dr. Fatma Eker
(Düzce Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Üye

Yrd. Doç.Dr. Fatma Eker
(Düzce Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Üye

Yrd.Doç.Dr. Ayla Keçeci
(Düzce Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nuray Yeşildal
(Düzce Üniversitesi Öğretim Üyesi)

ONAY:

Bu tez, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Yönetim Kurulu'nun kararıyla kabul edilmiştir.

(İmza)

Doç. Dr. Özlem YAVUZ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen; tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fatma Eker'e; Marmara Üniversitesi Zeynep Kamil Sağlık Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Ayşe Ocakçı'ya; Öğr. Gör. Serap Kısakürek'e; Öğr. Gör. Sevil Kızılgüt'a; Öğr. Gör. Sevda Bayhan'a; Öğr. Gör. Dr. Gülcem Sala Razi'ya; Öğr. Gör. Funda Veren'e; Gülay Kuzu'ya; Nermin Öyke'ye; Öğr. Gör. Ferhan Açıkgöz'e ve Düzce Sağlık Yüksekokulu öğretim elemanlarına; Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğretim elemanlarına ve idari personeline; çalışmaya katılarak gösterdikleri duyarlılıktan dolayı Düzce Üniversitesi öğrencilerine; Kemal Kar ve ailesine; umutsuzluklarımı ve hayal kırıklıklarımı benimle birlikte yaşayan ve varlığı ile her zaman bana güç veren sevgili aileme teşekkür ederim.

Ayşe Kuzu

ÖZET

Bu çalışma; Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi ve eşdeğer eğitim gören diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırılması amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde 2007-2008 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören 147 ve Düzce Üniversitesi'nde 4 yıllık lisans eğitimi veren Orman Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1270 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemeye Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinden 130 ve diğer fakültelerin öğrencilerinden yaş, sınıf ve cinsiyetleri eş 130 öğrenci dahil edilmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından literatür taranarak geliştirilen Kişisel Bilgi Formu; Hall (1999) tarafından geliştirilen ve Ergin (1999)'nin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasını yaptığı Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve Korkut (1996) tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde yüzdellik, grup oranlarını karşılaştırmada ki kare, iki grup ortalaması arasındaki farkın analizi için student t testi ya da Mann-Whitney U testi, ve sürekli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemede Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarından Duyguların Farkında Olma Kendini Motive Etme ve duygusal zeka toplam puanlarının Karşılaştırma Grubu'na göre yüksek olduğunu; Duyguları Yönetme, Empati ve Sosyal Beceriler alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'na göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zeka, İletişim Becerileri, Hemşirelik, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

The aim of this descriptive study was to evaluate and compare the emotional intelligence and communication skills of nursing students and the other university students. The universe of the study consisted of 147 nursing students and 1270 university students (Faculty of Forestry, Technical Education Faculty) attending 4-year formal education in Duzce University in 2007-2008 academic year. 130 nursing students and 130 other university students were taken to the sample group according to the equivalent characteristics (age, class, gender variables). Data were collected using an information form developed by researchers and Emotional Intelligence Evaluation Scale developed by Hall (1999) and its reliability and validity in Turkish was determined by Ergin (1999). Communication Skills Evaluation Scale that was developed by Korkut (1996) was also used to collect the data. The collected data were analyzed using percentage, chi-square to compare the groups percentages, student t test and Mann Whitney U test to analyze the mean difference between two groups and Pearson correlation to determine the relation among steady variables. It was found that Nursing Students in the Emotional Intelligence Evaluation Scale Sub-dimensions, Emotional Awareness, Self Motivation and emotional intelligence total scores were higher than the compare group. On the other hand there were empathy and social skills. However Nursing Students communication skills mean scores was higher than the compared group and difference between group was significant statistically.

Key Words: Emotional Intelligence, Communication Skills, Nursing, University Students

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR	x
TABLolar DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1.Zeka	5
2.1.1. Zeka Türleri	5
2.1.2. Duygusal Zeka	7
2.1.2.1. Duygusal Zekayı Etkileyen Faktörler	10
2.1.2.1.1. Cinsiyet	10
2.1.2.1.2. Yaş	11
2.1.2.1.3. Eğitim	11
2.1.2.1.4. Anne-Babanın Eğitim Durumu	12
2.1.2.1.5. Sosyo-Ekonomik Düzey	12
2.1.2.1.6. Aile Tipi	12
2.1.2.1.7. Anababanın Çocuk Yetiştirme Tutumları	13
2.1.2.1.8. Çocukluğun Geçtiği Yer	14
2.1.2.2. Duygusal Zekanın Önemi	14
2.1.3. Duygusal Zekanın İletişimle İlişkisi	16
2.1.4. Duygusal Zeka Ve İletişimin Hemşirelikle İlişkisi	17
3.GEREÇ VE YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Şekli	22
3.2. Araştırmanın Alt Problemler	22

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	23
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	24
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	25
3.6. Veri Toplama Araçları	25
3.6.1. Kişisel Bilgi Formu	25
3.6.2. Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (Emotional İntelligence Evaluation Scale)	26
3.6.3. İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (Communication Skills Evaluation Scale)	26
3.7. Ön Uygulama	27
3.8. Verilerin Toplanması	27
3.9. Verilerin Değerlendirilmesi	27
3.10. Araştırmanın Etik Boyutu	27
4. BULGULAR	28
4.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri	28
4.2. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	32
4.3. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Düzeyleri	34
4.4. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklere Göre İletişim Becerileri	38
4.5. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	43
4.6. Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki	45
4.7. Araştırmaya Katılan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubunda Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki	48

5. TARTIŞMA	50
5.1 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri	50
5.2 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	52
5.3 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Düzeyleri	54
5.4 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklere Göre İletişim Becerileri	62
5.5 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	69
5.6 Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	71
5.7 Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Bazı Ailesel Özelliklere Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	73
5.8 Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri	73
5.9 Araştırmaya Katılan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki	74
6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER	76
6.1. Sonuçlar	76
6.2. Öneriler	80
7. KAYNAKLAR	81
EKLER	87
EK 1: Bilgi Formu	87
EK 2: Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (Emotional İntelligence Evaluation Scale)	89
EK 3: İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (Communication Skills Evaluation Scale)	90

SİMGELER ve KISALTMALAR

n: Olgu Sayısı

p: Anlamlılık Düzeyi

r: Pearson Korelasyon Katsayısı

SS: Standart Sapma

t: Student t testi

\bar{X} : Ortalama İşareti

%: Yüzde İşareti

u: Mann-Whitney U testi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa No
3.3.1. Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri İle İlgili Dersler	24
3.4.1 Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul ve bölümlere göre dağılımı	25
3.6.2.1. Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeğinin Puanlaması	26
4.1.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri	29
4.1.2. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bazı Özellikler	30
4.1.3. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim İle İlgili Eğitim Alma Durumları	31
4.2.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçekleri Puan Ortalamaları	33
4.3.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	36
4.3.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	37
4.4.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	40
4.4.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	42
4.5.1 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	44
4.5.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	44

4.6.1 Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	46
4.6.2. Bazı Ailesel Özelliklerine Göre Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	47
4.6.3 İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Hemşirelik Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları	48
4.7.1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki	49

1.GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı

Hemşirelik bireylerle kurduğu kişilerarası ilişkiler aracılığı ile insana doğrudan hizmet veren bir yardım mesleğidir. Hasta-hemşire ilişkisi yalnızca tıbbi tedaviyi sürdürmeye yönelik değil, aynı zamanda hastanın duygusal gereksinimlerini de karşılamaya yöneliktir. Yardım etmede temel amaç, karşılıklı güvene dayalı bir iletişim ve etkileşim içinde hizmet verilen bireyi tanımak, bakım gereksinimlerini tanımlamak ve sonuçta sorunları ile daha etkin baş edebilen ve kendi gereksinimlerini karşılayabilen hale getirmektir (Özcan, 2006; Mohr, 2004). Hemşireler bu amaca yönelik olarak hastanın gereksinim duyduğu hemşirelik bakımını verirken iletişim becerilerini kullanmaktadırlar.

İletişim becerileri insanların çevreleri ile anlamlı ilişkiler kurma, kendini ve başkalarını tanıma, kendi duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını tanıyabilme, kendini gerçekleştirilme, problemleri ile etkin baş edebilme gibi kavramları içinde barındırmaktadır. Özcan (2006) iletişimi insanın duygu ve düşüncelerini gereksinimlerini anlatma ve başkalarını anlama yolu olarak tanımlamıştır. İletişim bilgi ve becerisi, hemşirenin hastaya ulaşmada elindeki en önemli araçlardan biridir. Çünkü hastayı tanımadan ve gereksinimleri anlamadan etkili bir bakım verilmesi olanaklı değildir (Özcan 2006).

Hemşirelerin etkili kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerisi geliştirmesinin hastalar üzerinde olumlu etkiler yarattığı bilinmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda iletişim becerilerinin gelişebilmesi için entellektüel zekanın yanında duygusal zekaya da sahip olunması gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Duygusal zeka terimi ilk kez 1990'da Yale Üniversite'nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmış; 'kendisinin ve başkalarının duygularını gözleyip, düzenleyebilmek; duyguları, düşünce ve eyleme rehberlik edecek şekilde kullanabilmek' olarak tanımlanmıştır (Salovey & Mayer, 1990). Daha sonra Goleman duygusal zekayı "kişinin kendi duygularını anlaması, başkalarının duygularına empati beslemesi ve yaşamı zenginleştirecek biçimde düzenlemesi" şeklinde tanımlayarak, duygusal zekanın bilişsel zekadan daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Goleman duygusal zekayı;

duyguların farkında olma, duygularını kontrol etme, kendini motive etme, empati ve sosyal beceriler olmak üzere beş boyutta ele almıştır (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Conolly, 2002; Gooch, 2006; McMullen , 2003).

Kendini tanıma, duygularını yönetebilme ve başkalarını anlayarak dengeli ve uyumlu bir yaşam sürebilme yeteneklerini içeren duygusal zekanın bireylerin daha dengeli ve uyumlu bir yaşam sürmelerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Maboçoğlu, 2006). Duyguların sadece zekaya değil, aynı zamanda yaşamdan doyum sağlamaya katkısını ifade eden inanış, duygusal zeka konusunda yapılan çeşitli araştırma sonuçları ile desteklenmektedir. Yapılan çalışmalarda, duygusal zekanın bireyin sadece özel yaşamında değil, iş yaşamındaki başarısını da belirlemede geleneksel olarak ölçülen entelektüel zeka (IQ=Intelligence Quotient) kadar önemli olduğu; duygusal zekası yüksek olanların yaşamlarının ileriki dönemlerinde entelektüel zekası yüksek olanlara göre amaçlarına ulaşmış, anlamlı bir hayat süren, daha mutlu ve başarılı bireyler oldukları; duygusal zekanın entelektüel zekadan farklı olarak bir kader olmadığı ve eğitimle gelişebileceği ve bunun da duygusal zekanın önemini bir kat daha artırdığı belirtilmektedir (Bellack, 1999; Tuğrul, 1999; Yeşilyaprak, 2001; Acar, 2002; Fuimano, 2004; Göçet, 2006; Maboçoğlu, 2006).

Duygusal zeka ile ilgili literatür (Tuğrul, 1999; Yeşilyaprak, 2001; Schutte ve ark., 2001; Aşan ve Özyer, 2003; Pau ve Croscher,2003; Harrod ve Scheer, 2005; Göçet, 2006; Dicle 2006) incelendiğinde; duygusal zekanın çeşitli değişkenlerden etkilendiği görülmektedir. Duygusal zekanın her yaşta gelişebilir olması yanında yaş ilerledikçe duygusal zekanın arttığı; kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu; kardeş sayısı arttıkça duygusal zekanın arttığı; geliri yüksek olan ailelerin çocuklarının yüksek duygusal zekaya sahip olduğu; aile ortamının çocuklara duygusal eğitimin verildiği ilk okul olması nedeniyle önemli olduğu ve aşırı baskıcı, aşırı gevşek, tutarsız ve duyguların gözardı edildiği çocuk yetiştirme tutumlarının duygusal zekayı olumsuz etkilediği; okulda verilecek eğitim ve danışmanlığın, öğretmen davranışlarının öğrencilere rol modeli olarak, okul başarısının benlik değerini yükselterek duygusal zekaya etki edeceği ve eğitim alınan bölümün (sosyal bölümlerde eğitim alan öğrencilerin duygusal zekası daha yüksek) duygusal zekayı etkilediği; batı bölgelerinde yaşayan bireylerin duygusal zekalarının doğu

bölgelerinde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu; yaşam içinde karşılaşılan yaşamsal güçlüklerle baş etmenin bireyleri daha güçlü ve duyarlı olmaya yönlendirdiği belirtilmektedir.

Hemşirelikte duygusal zekanın değerlendirilmesi ve geliştirilmesi iki açıdan önemlidir. Duygusal zekası gelişmiş hemşireler yaşamdan doyum alan, hedeflerine ulaşabilen, değişen koşullara uyum sağlayabilen ruhsal yönden sağlıklı bireyler olacaktır. Bir diğeri ise hasta ya da sağlıklı bireylerle çalışırken onların yalnızca fizyolojik gereksinimlerine değil duygusal gereksinimlerine de duyarlı olan ve uygun yaklaşımlarda bulunabilen hemşireler yetiştirilmesidir. Yurt dışında yapılan çalışmalar (Bellack, 1999; Akerjordet& Severinsson 2004; Reeves, 2005) incelendiğinde, hemşirelerin duygusal zeka sahip olmalarının önemini vurgulayan ve hemşirelerin duygusal zeka düzeylerinin yeterince gelişmediği şeklinde sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmaktadır.

Hemşirelikte duygusal zekanın etkin kullanımı hastalarla iletişim kurmayı kolaylaştırıcı olduğundan, hemşirelik uygulamaları sırasında avantaj sağlamaktadır. Öğrencilik döneminde uygun eğitim programlarıyla geliştirilen profesyonel becerilerin (duygularla çalışma, empati, ve görüşme becerileri gibi) kullanılmasıyla, hastaların duygusal durumlarında düzelme ve sıklıkla karşılaşılan anksiyete gibi sorunların azalmasını sağlanabilir (McQueen, 2004). Öğrenci hemşirelerin iletişim becerilerine yönelik çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerin sınıfları yükseldikçe iletişim becerilerinin ve empatik eğilimlerinin de geliştiği; ancak yaş, mezun olunan lise ve sosyal etkinliklere katılım ile herhangi bir işte çalışmış ya da çalışıyor olmanın iletişim ve empatik eğilim puanlarına etkisi olmadığı, genel ve hasta ile iletişimlerinde güçlük yaşadığını söyleyen öğrencilerin iletişim ve empati becerisinin düşük olduğu saptanmıştır (Tutuk ve ark., 2002). Hemşirelik ve tıp fakültesi öğrencileri ile hekim ve hemşirelerin iletişim becerilerinin karşılaştırıldığı başka bir çalışmada (Babadağlı ve ark., 2006) hastalarla çalışırken yaşanabilecek iletişim sorunları değerlendirilmiş ve çalışan hekim ve hemşire ve tıp fakültesi intern öğrencilerin çoğunun hasta ile iletişim sorunu yaşadığı; öğrenci hemşirelerin ise diğerlerine göre daha az (%40) iletişim sorunu yaşayan grup olduğu belirlenmiştir. Kaya ve Keçeci (2004)'nin hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesi için yaptıkları çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde

duygusal zekaya sahip oldukları; duyguların farkında olma, duyguları kontrol etme, kendini harekete geçirme, empati alt boyutlarında en düşük duygusal zeka ortalamasının üçüncü sınıfta, en yüksek ortalamanın ise dördüncü sınıfta olduğu; sosyal beceriler alt boyutunda ise en düşük ortalamanın ikinci, en yüksek ortalamanın ise birinci sınıfta olduğu belirlenmiştir. Erginsoy (2002)'un farklı bölümlerdeki üniversite öğrencileri ile yaptığı bir başka çalışmada ise üniversite öğrencilerinin duygusal zekaları ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu; cinsiyetin, eğitim alınan alanın, sınıfın, duygusal zeka ve kişilerarası iletişimlerini etkilediği bildirilmektedir.

İletişim becerilerini son derece önemli olduğu hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin henüz mesleğe atılmadan, eğitimleri sürerken duygusal zekalarının geliştirilmesi ve ders programlarının bu amaca yönelik düzenlenmesi önemli görülmektedir. Eğitimleri sırasında kişilerarası ilişkiler, psikoloji, yaratıcı drama ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği gibi dersleri alan hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmacı tarafından hemşirelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirildiği bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi ve eşdeğer eğitim gören diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırılması amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Zeka

2.1.1. Tanımı ve Türleri

Zeka Türk Dil Kurumu tarafından; “insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı” olarak tanımlanmaktadır. Zeka öğrenme sürecinde anlama, kavrama, ilişkilendirme, bütünleştirme, yorumlama, değerlendirme ve yordam gibi etkinliklere yön veren bilişsel yeterliliklerin ve duyuşsal özelliklerin anlatımıdır. Buna göre zeka, bireyin yaşamında her tür seçme, sınıflama, yönelme, üretme ve yaratma eylemlerini etkileyen ve kapsayan kompleks bir kavramdır (Aydın, 2004).

Zeka denildiğinde akla gelen hafıza, ilişkilendirme ve problem çözme gibi süreçler bilişsel zekayı tanımlamaktadır. Ancak yıllar içinde yüksek bilişsel zekaya sahip, dolayısıyla çabuk öğrenen, analiz etmede yetenekli pek çok kişinin gerek iş, gerek sosyal yaşamında başarısız olduklarının gözlenmesi, buna karşılık ortalama bilişsel zeka ile şaşırtıcı başarılar gösteren insanlara rastlanması, bu kavramın sorgulanmasına yol açmıştır (Cherniss, 2000; Baltaş, 2006).

Weshsler ve Thorndike gibi araştırmacılar zekanın bilişsel olmayan boyutuna, bu boyutun uyum sağlama ve başarı için önem taşıdığına dikkat çekmiştir. Sosyal zeka görüşünü ortaya atan Thorndike, bu zeka türünü “insanları anlayabilme, idare etme ve doğru insan ilişkileri kurabilme yeteneği “olarak tanımlamıştır. Bu tanım bilişsel bir unsur olan “anlama” ile davranışsal bir unsur olan “idare etme” ve akıllıca davranma arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir (Cherniss, 2000; Hançer ve Tanrısevdi, 2003; Batlaş, 2006; Göçet, 2006).

Bunun ardından Gardner klasik bilişsel zeka görüşüne karşı çıkmış ve tek başına akademik zekanın olmadığını ve zekanın sekiz temel boyutu olan geniş bir yelpazesi olduğunu öne sürmüştür (Cherniss, 2000; Batlaş, 2006; Fatt ve Howe, 2003). Benzer şekilde Harvard Üniversitesi öğretim üyelerinden psikolog Howard Gardner, (1983) insanın çoklu zekaya sahip olduğunu öne sürmüş ve çoklu öğrenme ortamlarında bireylerin problem çözme becerisinin ve üretkenliğinin daha fazla olabileceği belirtilmiştir. Gardner bu boyutları sekiz başlık altında toplamıştır. Garner’e göre bu zeka türleri arasında kopukluk olmayıp, sıkı bir ilişki ve bağ vardır. Yani beden bir bütün halinde çalışır (Cherniss, 2000; Demirel, 2002; Fatt ve Howe,2003; Aydın, 2004; Sönmez, 2007; Batlaş, 2006).

- **Sözel/Dilbilimsel Zeka:** Sözcükleri ve dili kullanma yeteneğidir. Kimileri dili sadece iletişim için kullanırken, kimileri birden çok dil ve iletişim becerileri gösterebilir. Dil zekası da iletişim aracı olarak dili etkin kullanma kapasitesini ifade etmektedir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Mantık/Matematiksel Zeka:** Günümüzde bilişsel zekayı en çok açıklayan yeteneklerden biridir. Bireyin mantıksal düşünme, sayıları etkin kullanma, problemlere bilimsel çözümler üretme ve kavramlar arasındaki ilişki ya da örüntüleri ayırt etme, sınıflama, genelleme yapma, akıl yürütme, nedenleri bulma, matematiksel ve mantıksal ilişkileri saptama, soyut problemleri çözme vb. etkinlikleri kapsar (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Bedensel Zeka:** Bireyin bedenini ve hareketlerini kullanım biçimini ifade eder. Elleri, kolları, mimikleri uyum içinde kullanma yeteneği olarak kabul edilir. Bedensel zekası yüksek bireyler sportif hareketleri, düzenli ritmik oyunları kolayca uygulayabilirler (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Müzikal/Ritmik Zeka:** Bu zeka, duyguların aktarımında müziği bir araç olarak kullanan insanların sahip olduğu müzikal güce işaret eder. Beste yapma, bir enstrümanı çalma, şarkı söyleme , ritim tutma, şarkı söyleme, vb. yeteneğidir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Görsel-Uzamsal Zeka:** Renkler, resimler, şekiller, desenler, dokular ve imajlardan oluşur. Beynin ilk kullandığı dildir. Resim yapma, karikatür çizme, fotoğraf albümü, afiş hazırlama vb. etkinlikleri içerir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Doğacı Zeka:** Doğal çevreyi tanıma ve anlam ile ilgilidir. Doğal varlıkları fark etme, onları sınıflama ve taksonomi oluşturma bu zekanın kanıtlarıdır. Taş, toprak, bitki maden, cevher biriktirme, çevreyi koruma bu zekanın kapsamı içindedir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).
- **Özedönük/Bireysel Zeka:** Bu zeka bireyin “kendini” duyma ve anlamasıyla ilgili bilişsel yeteneğini ifade eder. Kim olduğumuzu, hangi duygularımızı

neden hissettiğimizi düşünmemiz bu zekamızla ilgilidir. Kişinin kendini tanıması ve sorumluluk almasıdır. Kendini değerlendirme, neyi yapacağını, yapamayacağını bilme, sınırlarını tanıma, özgüveninin geliştirme bu tür zekanın kapsamı içindedir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).

- **Toplumsal/Sosyal Zeka:** Bu zeka kapsamında insanlarla iletişim kurma, onları anlama ve davranışlarını yorumlama yetenekleri bulunmaktadır. Diğer bireylerle, topluma sağlıklı ve tutarlı ilişkiler kurmadır. Tartışma, görüşme yapma, grup çalışmalarına katılma, öğretme, gösteri düzenleme, toplantı düzenleme vb. etkinlikler bu zekanın kapsamı içindedir (Demirel, 2002; Aydın, 2004; Baltaş, 2006; Sönmez, 2007).

2.1.2. Duygusal Zeka

Havard Gardner'ın çoklu zeka kavramından sonra sosyal zekanın bir alt boyutu olarak kabul edilen duygusal zeka kavramından söz edilmiştir. Duygusal zeka (Emotional Intelligence) terimi ilk kez 1990'da Yale Üniversite'nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmıştır. Salovey ve Mayer (1990) duygusal zekayı "kendisinin ve başkalarının duygularını gözleyip, düzenleyebilme; duyguları, düşünce ve eyleme kılavuzluk edecek şekilde kullanabilme yeteneğini kapsayan sosyal zekanın bir boyutu" olarak tanımlanmışlardır (Salovey ve Mayer, 1990). Bu ilk tanımlamada kavram, başarı için önemli görülen empati, duyguları ifade etme ve anlama, mizacını kabul etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişilerarası sorunları çözme, sabır, sevecenlik, nezaket, saygı vb. gibi duygusal nitelikleri betimlemek için kullanılmıştır. Daha sonra 1995'te psikoloji alanında doktoralı gazeteci yazar Daniel Goleman'ın 'Duygusal Zeka' kitabını yayınlaması ile kavram pek çok platformda tartışılmaya başlanmış ve kamuoyunun gündemine girmiştir (Salovey ve Mayer, 1990; Tuğrul, 1999; Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Cherniss, 2002; Acar, 2002; Freshwater ve Sticklely 2003; Fatt ve Howe, 2003; Fuimano, 2004; Baltaş, 2007).

Goleman (2006) bu kitabında iki tür zihinden bahsetmektedir. Bunların birincisi akılcı zihin (düşünen); diğeri ise duygusal (hisseden) zihindir. Birbirinden tamamen farklı bu iki kavrama tarzı, zihinsel yaşantımızı oluşturmak için etkileşim halindedir. Akılcı zihin, çoğunlukla farkında olduğumuz bir kavrama tarzıdır; bilincimize daha

yakındır, düşüncelidir ve tartıp yansıtabilir. Bunun yanı sıra fevri ve güçlü, bazen de mantıksız olan bir kavrama sistemi vardır ki bu da duygusal zihindir. Biri duygusal, biri akılcı olan bu iki zihin, çoğunlukla bir uyum içinde ve farklı bilinç biçimlerini birbiriyle kaynaştırarak hayatta yol almamıza yardımcı olurlar. Genelde duygusal ve akılcı zihinler bir denge halindedir. Duygu, akılcı zihnin işleyişine katkıda bulunur, akılcı zihin ise duygusal verileri şekillendirir ve bazen reddeder. Ancak yine de duygusal ve akılcı zihinler yarı bağımsız yeteneklerdir, her ikisi de beyindeki farklı ama birbiriyle bağlantılı devrelerin işleyişini yansıtır. Duygusal zihin akılcı zihinden çok daha hızlı harekete geçer, düşünmeye zaman harcamaz. Çağrışımlarla hareket eder yani bir şeyin gerçekte ne olduğu değil nasıl hatırlandığı ya da görüldüğü önemlidir. Duygusal zeka çocuksudur yani durumları siyah ya da beyaz olarak kategorize eder, inançlarını mutlak doğrular olarak kabul eder ve bunlara ters düşen kanıtları kabul etmez. Duygusal zihnin işleyişi duruma bağlıdır ve belirli bir anda yükselen hangi duygu ise, onun doğrultusunda hareket eder (Tuğrul,1999; Goleman, 2006a).

Salovey ve Goleman duygusal zekayı beş ana başlıkta toplamıştır:

- 1. Duygularının Farkında Olmak/Öz-bilinç:** Kendini tanıma -bir duygu oluşurken fark edebilme- duygusal zekanın temelidir. Duyguların her an farkında olma yeteneği psikolojik sezgi ve kendini anlamak bakımından şarttır. Gerçek duygularını fark edememek bizi onların insafına bırakır. Duygularını tanıyan kişiler, ruh hallerinin farkındadırlar. Bu bireyler içinde bulunduğu anda neler hissettiğini bilir, kişisel karar gerektiren konularda daha sağlıklı kararlar verebilirler, sınırlarını daha iyi bilirler, sağlam temellere dayanan bir özgüvenleri vardır, hayatlarını daha iyi idare ederler; kiminle evleneceğinden hangi işe gireceğine kadar kişisel karar gerektiren konularda ne düşündüklerinden emindirler (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Connolly, 2002; Cherniss; 2002; Emmerling ve Goleman, 2002; McMullen, 2003; Salovey ve Grewal, 2005; Gooch, 2006; Goleman, 2006b; Baltaş, 2006; Goleman, 2007; Erdoğan, 2008) .
- 2. Duyguları Yönetebilmek:** Duyguları uygun biçimde idare yeteneği, öz-bilinç temeli üzerine gelişir. Farkına varılan duygularla uygun biçimde başa çıkabilmek duygusal zekanın temel özelliklerinden biridir. Kendini

sakinleştirme, yoğun kaygılardan, karamsarlıktan, alınganlıklardan kurtulma yeteneğini ele alır. Bu yeteneği zayıf olan kişiler sürekli huzursuzlukla mücadele ederken, kuvvetli olanlar ise hayatın tatsız sürprizleri ve terslikleriyle karşılaştıktan sonra kendilerini daha kolay toparlayabilmektedir (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Connolly, 2002; Emmerling ve Goleman, 2002; McMullen, 2003; Salovey ve Grewal, 2005; Gooch, 2006; Goleman, 2006; Baltaş 2006; Goleman, 2007; Erdoğan,2008) .

- 3. Kendini Motive Etmek:** İnsanın kendi duygularını bir amaç etrafında toparlayabilmesi gerekir. Duyguları bir amaç doğrultusunda toparlayabilme, dikkat edebilme, kendini harekete geçirebilme, kendine hakim olabilme ve aceleci davranışları kontrol altına alabilme ve yaratıcılık gerektirir. Duygusal özdenetim (doyumunu erteleyebilme ve aceleci davranışları kontrol altına alabilme) her başarının altında yatan özelliktir. Bu beceriye sahip kişiler, yaptıkları her işte daha üretken ve etkili olabilmektedir (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Connolly, 2002; Cherniss; 2002; Emmerling ve Goleman, 2002 ; McMullen, 2003; Salovey ve Grewal, 2005; Gooch, 2006; Goleman, 2006; Baltaş 2006; Goleman, 2007; Erdoğan,2008).
- 4. Empati:** Duygusal öz-bilinç temeli üzerine gelişen diğer bir yetenek olan empati, insanlarla ilişkilerde temel beceridir. Empati kurabilmek için bireyin kendisini, karşısındakinin yerine koyması, onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması ve karşısındaki bireye aktarması gerekir. Bu aktarım olmadan empati süreci tamamlanmış olmaz. Empatik kişiler başkalarının neye ihtiyacı olduğunu, ne istediğini gösteren belli belirsiz sosyal sinyallere karşı daha duyarlıdır. Bu da onları öğretmenlik, pazarlama ve yöneticilik gibi insanla ilgili mesleklerde başarılı kılar (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Connolly, 2002; Emmerling ve Goleman, 2002 ; McMullen, 2003; Salovey ve Grewal, 2005; Gooch, 2006; Goleman, 2006; Baltaş 2006; Goleman, 2007; Erdoğan, 2008).
- 5. Sosyal Beceriler/İlişkileri Yürütebilmek:** Kişilerarası ilişkilerde etkililik, liderliğin, popüler olmanın altında yatan temel unsurdur. Bu

becerileri çok gelişmiş kişiler, anlaşmazlıklarda uzlaşma ve çözüm sağlar, işbirliği ve ekip çalışmasını kullanır, insanlarla sürtünmesiz bir etkileşim sürdürmeye dayalı her alanda başarılı olur ve parlak bir sosyal yaşam sürdürürler (Cherniss, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Connolly, 2002; Cherniss; 2002; Emmerling ve Goleman, 2002; McMullen, 2003; Salovey ve Grewal, 2005; Gooch, 2006; Goleman, 2006; Baltaş 2006; Goleman, 2007; Erdoğan, 2008).

2.1.2.1.Duygusal Zekayı Etkileyen Faktörler

2.1.2.1.1.Cinsiyet

Duygusal zekanın gelişiminde üzerinde durulan konulardan biri cinsiyettir. Bu konudaki genel inanış kadınların duygusal zekasının erkeklere göre daha gelişmiş olduğu yönündedir. Kadınlar ve erkeklerin yetiştirilmesi arasındaki farkların cinsiyetler arasındaki farklılığa da sebep olduğu düşünülmektedir. Ailelerin toplumsal rolleri nedeni ile kız çocuklarla daha çok duyguları paylaşılması, erkek çocuklarda ise daha çok davranışların sonuçları üzerinde durulmasının bu konuda etkili olduğu; kız çocukların erkeklere göre daha erken dil gelişimlerini tamamlamaları ve bunun sonucunda kız çocukların duygularını açıklamakta, başkalarının duygularını anlamakta daha çabuk ustalaştıkları düşünülmektedir (Tuğrul, 1999). Duygusal zekanın cinsiyetle olan ilişkisini araştıran çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Shuttle ve ark. (2001), Balcı ve ark. (2003), Acar (2002)'ın ve Aydınoglu ve Özyazıoğlu (2008)'nin çalışmalarında duygusal zeka puanları ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı bildirilirken; pek çok çalışmada duygusal zeka puanlarının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir (Ciarrochi ve ark., 2001; Karakaya, 2001; Erginsoy, 2002; Aşan ve Özyer, 2003; Pau ve Croucher, 2003; Petrides ve ark., 2004; Harrod ve Scheer, 2005; Göçet, 2006; Uygun, 2006; Halıçınarlı ve Bender, 2006; Austin ve ark., 2007; Erdoğan, 2008). Yunanistan ve Singapur'da üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda ise literatürün aksine erkek öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Fatt ve Howe, 2003; Tsaousis ve Nikolaou, 2005).

2.1.2.1.2.Yaş

Duygusal Zeka her yaşta geliştirilip ilerletilebilen, öğrenilebilir bir zeka alanı olarak görülmekte ve yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişmeye başladığı kabul edilmektedir (Yeşilyaprak, 2001; Baltaş, 2006; Goleman, 2006a). Yaşamın ilk 10. ve 18. ayları arasındaki dönem bir açıdan duygusal bilincin oluşumunda kritik dönemdir. Bu dönemde çocuk, anababasının duygularına verdiği tepkiler yoluyla, duygularının kabul edilme ya da reddedilme koşullarını tanır ve duygularının farkında olur. Böylece duygular çocuğun yakın çevresiyle olan ortak gelişime ve sağlıklı bir zemine oturma imkanını bulur. Bebeklerin zaman içinde farklı duyguları yaşadıkları ve tanıdıklarına ilişkin çalışmalarda bu bilgiyi desteklemektedir (Tuğrul,1999; Baltaş, 2006). Yapılan çalışmalarda duygusal zekanın küçük yaşlardan itibaren gelişebildiği bildirilmiştir (Erginsoy, 2002; Balcı ve ark., 2003; İsmen, 2004; Harrod ve Scheer, 2005). Baltaş (2006)'ın aktardığına göre ise New York'ta yapılan bir çalışmada bu bulgunun aksine yaş ilerledikçe deneyimle doğru orantılı olarak duygusal zekanın da arttığı, 50'li yaşlarda en üst düzeye geldiği bildirilmektedir.

2.1.2.1.3.Eğitim

Duygusal zekanın gelişimi özellikle bir yanda bilişsel, diğer yanda da biyolojik olgunlaşma gibi gelişim süreçleriyle iç içedir. Anaokulundan yüksek öğrenime dek her eğitim kademesinde önemlidir (Yeşilyaprak, 2001). Çeşitli yayınlarda okul öncesi dönemin çocukların duygularını tanımanın ilk adımı olduğu ve okul öncesi eğitimlerle çocukların kendi duygularını tanımalarına ve duygularını göstermelerine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Rice, 2006; Goode, 2007). Literatürde (Salovey ve Mayer, 1990; Barker 1999; Bellack 1999; Tuğrul 1999; Lanser, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Conolly, 2002; Radford, 2002; McMullen 2003; Fuimano, 2004; Akerjordet ve Severinson 2004; Sardo, 2004; Louie ve ark., 2006) duygusal zekanın eğitimle geliştirilebileceği vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, eğitimin üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerine olumlu etkisi olduğunu gösteren bulgulara rastlanmaktadır. Lewis ve ark. (2004) 112 tıp fakültesi 1. sınıf öğrencisi ile duygusal zeka konulu bir workshop çalışması yapmış ve sonuçlarını rapor etmişlerdir. 2 saat süren workshoptan sonra öğrenciler bu çalışmayı olumlu bulduklarını, çalışmanın duygusal zekayı anlamada yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı bölümlerdeki öğrenciler

ve çalışanlarla yapılan çalışmalarda da eğitimleri sırasında iletişim, psikoloji gibi insan ilişkilerine yönelik dersler alan bireylerin duygusal zeka puanlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (Ulpınar, 1997; Erginsoy, 2002; Ersanlı, 2003; Çeçen ve İnanç, 2003; Göçet,2006; Dicle, 2006; Erdoğan, 2008).

2.1.2.1.4. Anne-Babanın Eğitim Durumu

Anne ve babanın eğitim durumunun çocukların duygusal zeka gelişimini etkilediği düşünülmekte ve bu konuda farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Harrod ve Scheer (2005)'in 200 gençle yaptıkları çalışmada anne ve baba eğitiminin duygusal zekayı etkilediği anne babanın eğitimi arttıkça duygusal zekanın arttığını bildirmişlerdir. Dicle (2006)'nin çalışmasında sosyal beceri puanı en yüksek grup, anne ve baba eğitim durumu üniversite ve üstünde olan üniversite öğrenciler bulunmuştur. İşmen (2004)'in ailelerle yaptığı bir çalışmada ilkökul mezunu anababaların en düşük duygusal zeka puanlarını aldıkları bildirilmektedir. Karakaya (2001)'nin çalışmasında ise yüksek eğitim düzeyinin duygusal zekanın bir alt boyutu olan empatiyi olumlu yönde etkilemediği rapor edilmiştir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bu çalışmada annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin empati puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu; babanın eğitim durumunun hemşirelik öğrencilerinin empati puanları arasında fark oluşturmadığı bildirilmektedir.

2.1.2.1.5. Sosyo-Ekonomik Düzey

Duygusal zekayı etkilediği düşünülen bir diğer ailesel faktör de sosyo-ekonomik düzeydir. Bu konudaki çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Harrod ve Scheer (2005)'in 16-19 yaş grubundaki gençlerle yaptıkları çalışmada ailenin geliri arttıkça gençlerin duygusal zeka puanlarının da arttığı bildirilmektedir. Göçet (2006)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı bir başka çalışmada ise duygusal zeka ile sosyo-ekonomik durum arasında ilişki olmadığı rapor edilmiştir. Balcı ve ark. (2003)'nin yönetici adayları ile yaptıkları başka bir çalışmada da benzer şekilde algılanan sosyo-ekonomik düzey ile duygusal zeka arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı bildirilmektedir.

2.1.2.1.6. Aile Tipi

Bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı bireyler olması, yaşamdan doyum sağlaması yaşadıkları ailenin işlevlerini sağlıklı biçimde yerine getirmesi ile mümkündür. Anne babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla

etkileşimi çocuğun ailedeki yerini ve toplumsallaşmasını belirler. Türk toplumunun aile yapısı, değişen yaşam koşulları ile birlikte özellikle şehirlerde çoğunlukla çekirdek ailelerden oluşmakla birlikte, aile büyüklerinin de dahil olduğu geniş ailelere de sıklıkla rastlanmaktadır. Çekirdek ailede eşler, aile büyüklerinin etkisi olmaksızın ilişkilerini düzenleyebilir, çocuklarını dileği gibi yetiştirebilir ve ortak bir dil oluşturabilirken; geniş ailelerde anne babanın dışındaki aile büyüklerinin de etkisi ile uyarıların farklı ve çeşitli olması nedeniyle çocuk yetiştirme tutumlarında tutarsızlık görülebilmektedir (Ayyıldız, 2005; Ocakçı, 2006). Toplumun en küçük birimi olan ailenin çocukların ilk öğrenme ortamları olması; ilk duygusal ve sosyal deneyimlerini aile ortamında yaşamaları nedeniyle aile yapısının duygusal zekayı etkileyebileceği düşünülmektedir. Ancak bireyin birlikte yaşadığı ailenin duygusal zekaya etkisinin araştırıldığı çalışmaya rastlanamamakla birlikte duygusal zeka alt boyutlarından biri olan empati ile ilgili olarak üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda aile yapısı ile empati becerileri puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı bildirilmektedir (Karakaya 2001; Aydınoglu ve Özyazıoğlu, 2008).

2.1.2.1.7. Anababanın Çocuk Yetiştirme Tutumları

Duygusal zekanın gelişimi açısından çocuğun yetiştiği aile ortamı da önemlidir. Aile içindeki sağlıklı etkileşim ve huzur; çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemekte, huzursuz aile ortamı ise çocukta güvensizlik duyguları yaşamasına sebep olmaktadır (Yavuzer, 2004; Ocakçı, 2006;). Aile yaşamı, duygusal derslerin verildiği ilk okuldur. Bu duygusal dersler sadece anababanın çocuklarına doğrudan söyledikleri yaptıkları ile değil, kendi duygularını ifade edişleriyle ve aralarındaki etkileşim tarzı ile de verilir. Bazı anne babalar üstün yetenekli duygusal öğretmenlerken, bazıları ise bu konuda yetersiz kalabilmektedir. Duygusal açıdan yetersiz anababa tutumları arasında en sık rastlananlar ise duyguları gözardı etmek, fazlasıyla serbest bırakmak, aşırı katı ve disiplinli olmak, tutarsız davranmaktır (Tuğrul, 1999; İşmen, 2004; Goleman, 2006).

Aile tutumları ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir. Ciarrochi ve ark. (2001) adölesanlarla yaptığı çalışmada sıcak anne baba tutumunun gençlerin duygusal zeka puanlarını olumlu etkilediği bildirilmektedir. Şimşek (2006) de duygusal zeka ile anababa tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmış; anababa tutumları demokratikleştikçe bireyin öz farkındalığının,

duygusal farkındalığının ve empati becerisinin arttığını bildirmiştir. Aynı çalışmada anababanın aşırı koruyucu ve otoriter tutumunun duygusal zekayı olumsuz etkilediği; otoriter tutum ile empati arasında olumlu; öz farkındalık ve duygusal farkındalık arasında ise olumsuz ilişki olduğu bildirilmiştir. Erdoğan (2008) ise araştırmasında duygusal zeka ile anababa tutumları arasında ilişki olduğunu, demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının duygusal zeka gelişiminin, otoriter ve ilgisiz ana baba tutumlarına göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

2.1.2.1.8.Çocukluğun Geçtiği Yer

Yaşamın çoğunluğunun geçtiği yer ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara nadiren rastlanmaktadır. Bu konuda yapılan bir çalışmada adolesan gençlerin yaşadıkları bölge ile duygusal zeka puanları karşılaştırılmış ve gençlerin yaşadığı bölgenin duygusal zekalarını etkilemediği bildirilmiştir (Harrod ve Sheer, 2005). Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Bölümleri'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin empati becerilerinin araştırıldığı bir çalışmada ise il merkezinde yaşayan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek olduğu ancak gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Aydınoglu ve Özyazıcıoğlu 2008).

2.1.2.2.Duygusal Zekanın Önemi

Bireylerin hayatlarını yönlendirmede, mutlu ve başarılı olmalarında, bilişsel (entelektüel) zekanın etkisinin çok az olduğu söylenmektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri, düşünme yeteneğinin zeka ile sınırlı olup, istek ve motivasyonun duygusal zekanın bir ürünü olmasından kaynaklanmasıdır (Yeşilyaprak, 2001; Erdoğan, 2008). Goleman'a göre bilişsel zeka ve duygusal zeka birbirine karşıt değil, birbiri ile bağlantılı ancak farklı zeka türleridir. Bunu gösteren en önemli kanıtlar akademik başarı ile hayatta başarılı olmak arasında anlamlı ilişkiler olmadığını ortaya koyan çalışmalardır. Goleman (2006a), "Duygusal Zeka Neden IQ'dan Önemlidir?" adlı kitabında bu konuyu ayrıntılı olarak ele almıştır. İnsanların sahip oldukları bilişsel zeka düzeyleri onları akademik hayatta, mantık yürütmede, matematiksel alanlarda başarıya götürürken; duygusal zeka, bireyin kendini tanıması, sınırlarını bilmesi, kendini harekete geçirebilmesini sağlayarak; insanlarla, çevreyle ilişkilerini düzenlemektedir. Bilişsel zeka okul başarısında, bir sınavı geçmekte ya da bir işe yerleşmede etkili olabilmekte ancak tek başına hayat başarısını

gerçekleştirmede yetersiz kalmaktadır. Bilişsel zeka bir işe girmeyi sağlayabilmekte, ancak o işte kalıcı olmak, ya da yükselebilmek için duygusal zekaya gereksinim duyulmaktadır (Goleman, 2006a; Goleman, 2006b).

Duygular yaşamın akışı içinde alınabilecek sonsuz sayıda kişisel karar arasından seçim yapılmasında çok önemli rol oynarlar. Hangi mesleğin seçileceği, nerede yaşanacağı, kiminle evlenileceği gibi pek çok konuda yalnızca mantıkla karar verilemez. Doğru kararın verilebilmesi için bireyin içgüdülerine, geçmiş yaşantılarından edindiği duygusal bilgiğe gereksinimi vardır (Tuğrul, 1999; Goleman, 2006a)

Duygusal zeka çalışma yaşamında başarıya ulaşmanın bir anahtarı olarak görülmektedir. Üstün başarı bilişsel yetkinliklerin ötesinde duygusal yetkinliklerle kazanılmaktadır. İş yaşamında bunu sağlayan bireylerin özelliklerine bakıldığında bilişsel zekası yüksek ya da teknik bilgisi daha çok olan kişilerin değil; iş arkadaşları ile sağlıklı iletişim kurabilen, ekip çalışmasına yatkın, duygusal açıdan olgun kişiler oldukları görülmektedir. Ayrıca duygusal zeka önemli liderlik becerilerini de içermektedir. Yalnız bireysel gelişim ve başarı değil aynı zamanda bir grubu yönlendirmek, başarıya odaklamak, stresle başetme, iyimserlik, duyguların ifadesi ve empati gibi çalışma ortamında son derece değerli olan becerilere sahip olan liderler başarıya çok daha kolay ulaşabilmektedir (Goleman, 2006b; Batlaş 2006).

Bunların yanında duygusal zekayı geliştirmenin ruhsal sorunları önlemede ve sağaltımında etkili olduğu bildirilmektedir. Literatür taraması yapılarak gerçekleştirilen bir çalışmanın (Schuttle ve ark., 2007) sonuçları duygusal zekanın hem bedensel hem de psikolojik sağlıkla ilişkili olduğunu göstermektedir. Duyguların farkında olmama ve duyguları kontrol edememe kişilik bozukluklarında ve dürtü kontrol bozukluklarında anahtar belirtilerdir. Düşük duygusal zekanın psikiyatrik bozukluklardan aleksitimi ve dürtü kontrol bozukluğu ile ilgili olduğu; psikosomatik özellikler gösteren tıbbi hastalıkların çoğunlukla duygudurum ve anksiyete bozuklukları ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalarda yüksek duygusal zeka, daha iyi sosyal ilişkiler, kişilerarası özellikler ve daha yüksek iyimserliği içeren psikososyal fonksiyonlarla ilişkilendirilmekte; duygusal zekanın verdiği yaşamsal doyumun hastalıklarla bireyler arasında tampon

oluşturabileceğinden söz edilmekte; duygusal zekanın ruh sağlığını korumadaki önemi vurgulanmaktadır (Cherniss; 2002; Schutte ve ark., 2007).

Bilişsel zeka ile duygusal zeka arasındaki en önemli fark davranışlarımızı yönlendiren, kurduğumuz ilişkileri ve nitelikleri belirleyen, yaşamın her alanında başarılı olmanın anahtarı olan duygusal zekanın, bilişsel zekanın aksine her yaşta geliştirilebilir olmasıdır (Salovey ve Mayer, 1990; Barker 1999; Bellack 1999; Tuğrul 1999; Lanser, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Conolly, 2002; Radford, 2002; McMullen 2003; Fuimano, 2004; Akerjordet ve Severinson 2004; Sardo, 2004; Louie ve ark., 2006).

2.1.3. Duygusal Zekanın İletişimle İlişkisi

İletişim iki kişinin duygu, düşünce ve bilgilerini paylaşarak birbirlerini anlama sürecidir (Üstün ve ark. 2005). Üstün (2002) iletişimi “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlarken; Özcan (2006) “insanın kendini, duygu ve düşüncelerini, gereksinimlerini anlatma ve başkalarını anlama yoludur” şeklinde tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi farklı tanımlar yapılsa da iletişimde temel olan duyguların ve düşüncelerin paylaşımıdır (Özcan, 2006).

İletişim becerileri insanların çevreleri ile anlamlı ilişkiler kurma, kendini ve başkalarını tanıma, kendi duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını tanıyabilme, kendini gerçekleştirebilme, problemleri ile etkin baş edebilme gibi kavramları içinde barındırmaktadır (Terakye,1998; Öz, 2004; Üstün ve ark.,2005; Özcan, 2006). Duygular ise iletişimi belirleyen en önemli öğelerdir. Çünkü duygularımız davranışlarımıza yön verir. Duyguların bastırılması, bireylerin kendilerini ifade etmelerini de sınırlar. Kendini tanımanın yolu bireyin duygularını tanımasından geçer (Özcan, 2006).

İletişimi becerileri, duyguların ifadesini, empati becerisini, kendini tanımayı, atılganlığı, stresle başetme gibi pek çok kavramı içine almaktadır (Terakye,1998; Stuart, 2001; Üstün ve ark.2002; Özcan 2006; Deering, 2006). Görüldüğü gibi iletişim ile duygusal zeka birbiriyle yakından ilişkili iki kavramdır. Yapılan çalışmalar da duygusal zeka ile iletişimin ilişkili olduğunu desteklemektedir.

Erginsoy (2002)'un farklı bölümlerdeki üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında duygusal zeka ile iletişim becerileri arasındaki ilişki incelenmiş, duygusal zeka ile iletişim becerileri ölçeği alt boyutlarından Sosyallik, Destekleyicilik, Dengelilik arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu

belirlenmiştir. Buna göre duygusal zeka puanları arttıkça iletişim becerileri alt ölçek puanları da artmaktadır.

Kişilerarası ilişkiler ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Schutte ve ark.,2001) duygusal zeka puanları arttıkça sosyal beceriler, iletişim ve işbirliğinin arttığı rapor edilmiştir. Schutte ve ark. (2003)'nın yaptıkları başka bir çalışmada duygusal zeka puanları yükseldikçe stres puanlarının düştüğü bildirilmektedir.

Göçet (2006)'in çalışmasında duygusal zeka düzeyi arttıkça, bazı olumlu baş etme yöntemlerini kullanma durumlarının arttığı, olumsuz baş etme yöntemlerini kullanma durumlarının ise azaldığı belirlenmiştir. Pellitteri (2002)'nin ABD'de yaptığı çalışma da baş etme yöntemleri ile ilgilidir. Bu çalışmaya göre duygusal zeka ile fonksiyonel baş etme yöntemleri arasında olumlu; fonksiyonel olmayan baş etme yöntemleri ile arasında ise olumsuz ilişki vardır.

Avustralya'da yapılan başka bir çalışmada benlik saygısı ve anksiyetenin duygusal zeka ile olan ilişkisi araştırılmış ve duygusal zeka alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça benlik saygısının arttığı, anksiyete düzeylerinin ise düştüğü rapor edilmiştir (Ciarrochi ve ark. 2001).

İşmen (2004)'nin anababalarla yaptığı çalışmasında ise İletişim, Duygusal Tepki Verebilme gibi Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları ile duygusal zeka puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir.

Sonuç olarak; kendini tanıma, duygularını idare edebilme ve başkalarını anlayarak dengeli ve uyumlu bir yaşam sürebilme yeteneklerini içeren; bireylerin daha dengeli ve uyumlu bir yaşam sürmelerinde etkili olduğu belirtilen duygusal zeka ile iletişim kavramları birbirinin içinde ve birbirini destekleyen iki kavramdır (Cherniss; 2002; Maboçoğlu,2006).

2.1.4. Duygusal Zeka ve İletişimin Hemşirelikle İlişkisi

Hemşirenin mesleki sorumluluğu; bireyi tanımak, bakım gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimleri karşılayacak hemşirelik girişimlerine karar vermek, bu girişimleri uygulamak ve sonunda bireyin gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığının değerlendirmesini yapmaktır. Hemşireler bu amaca yönelik olarak hastanın/sağlıklı bireyin gereksinim duyduğu hemşirelik bakımını verirken iletişim becerilerini kullanmaktadır. İletişim bilgi ve becerisi hemşirenin hastaya ulaşmadaki

en önemli araçlarından birisidir. Çünkü hastayı tanımadan ve gereksinimlerini anlamadan etkili bir bakım verilmesi olanaklı değildir (Özcan, 2006). Hasta hemşire ilişkisi yalnızca tıbbi tedaviyi sürdürmeye yönelik değil aynı zamanda hastanın duygusal gereksinimlerini de karşılamaya yöneliktir. Yani hemşire hasta ilişkisi yalnız davranışları değil; düşünceleri ve duyguları da içerir. Tedavi edici hasta hemşire iletişimi deneyime ve hastanın duygularının düzenlenmesine dayalı karşılıklı bir öğrenmedir. Hemşire hastası ile olan etkileşimini hastanın doğru anlaşılması ve gereksinimlerinin karşılanması için bir zorunluluk olduğu, bu yaşantının hasta için olduğu kadar hemşire içinde öğretici ve geliştirici olduğu vurgulanmaktadır (Öz. 2004).

Tedavi edici hasta hemşire iletişimi, doğrudan hastanın gelişime yöneltmiştir. Bu iletişimin amacı bireyin;

- Kendini fark etmesini, kendini kabulünü, öz saygısını, kendi kimliğini algılamasını ve kişiliğin bütünlüğünün geliştirmesini,
- Birşeyi yapabileceğine dair inancını, bağımsızlığını, kişilerarası ilişkilerinde sevgiyi gösterebilmesi ya da sevgiyi kabul edebilmesini,
- Bireysel fonksiyonlarını geliştirilmesi ve gereksinimlerini karşılayabilecek yeteneklerini artırılması, gerçekçi hedeflerin belirlenmesini başarmasıdır.

Hemşireler bu hedeflere ulaşabilmeleri, hastalara yardımcı olabilmeleri için kendi duygularını tanımalı ve kontrol edebilmelidir. Hemşirelerin duygularının önemli bir amacı vardır. Duygular, hemşirelerin kendileri hakkında geribildirim ve diğer bireylerle olan iletişimlerinin düzenleyicisidir. Hemşireler hastaya yardım ederken pek çok duyguyu yaşayabilir. Bunlara hastanın gelişiminden duyulan mutluluk, hastanın durumu kötüleştiğinde hissedilen hayal kırıklığı, hasta yardımı reddettiğinde hissedilen sıkıntı, hasta kendi çıkarları doğrultusunda hemşireyi yönlendirmeye çalıştığında hissedilen öfke, hasta hemşireye güçlü bir bağla güven duyduğunda hissedilen güçlülük duyguları örnek verilebilir. Kendi duygularını anlamaya açık olan hemşireler hastaya nasıl cevap verebileceklerini ve nasıl algılanabileceklerini bilirler. Hemşirelerin duyguları hastaların duyguları için değerli ipuçlarıdır. Hemşirenin başkalarının duygularını anlamasının yolu kendi duygu ve düşüncelerini tanıyabilmesinden, onları kontrol etmekten ve yönetebilmekten geçer

(Stuart, 2001; Özcan, 2006; Deering, 2006). Hemşireler duyguları ve geribildirimleri gözlemleyip değerlendirebiliyorlarsa yardım edici olarak etkililikleri de gelişir (Stuart, 2001; McMullen 2003; Deering,2007).

Kendi duygularını ve yeterliliklerini tanımanın yanında hemşirenin kullandığı en önemli iletişim becerilerinden birisi empatidir. Empati bireyin yaşamındaki olayların bireye ne ifade ettiğini anlayabilmek için; olup bitenlere onun gözüyle bakabilmektir (Dökmen, 2002). Bu beceri kişinin kendisini karşısındaki bireyin yerine koyabilmesini, olaylara onun bakış açısı ile bakabilmesini, bireyin duygu ve düşüncelerinin neler olduğunu anlamasını, hissetmeye çalışmasını ve anladıklarını bireye bildirmesini içerir. Empati, tedavi edici süreçlerde temel zorunluluktur (Stuart, 2001; Deering, 2006).

Yüksek duygusal zeka, daha iyi sosyal ve kişilerarası ilişkiler ve daha yüksek iyimserliği içeren psikososyal fonksiyonlarla ilişkilendirilmektedir. Duygusal zekanın verdiği yaşamsal doyumun ruhsal hastalıkları önlemede anahtar oluşturabileceğinden söz edilmekte; duygusal zekanın ruh sağlığını korumadaki önemi vurgulanmaktadır (Schuttle ve ark., 2007). Ruh sağlığının tanımına bakıldığında da özellikle bireylerin çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesi üzerinde durulduğu görülmektedir.

Psikiyatri hemşireleri ruhsal bozuklukların tedavisi, sağlığın korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmalarını sürdürürken yardım becerilerini, tedavi edici iletişim tekniklerini kullanmaktadır (Öz, 2004). Duygusal zekanın bir alt boyutu olan farkındalık psikiyatri hemşireliğinin anahtarıdır. Psikiyatri hemşireleri kendi duygularına karşı duyarlı ve olayların bu duyguları nasıl etkilediğinin farkında olmalı, yardım ettiği bireylerle güvenilir, açık bireysel iletişim kurmalıdırlar (Terakye, 1998; Stuart, 2001; McMullen, 2003; Üstün, 2005; Deering, 2006).

Hemşirelerin etkili kişilerarası ilişkiler geliştirmesi ve iletişim becerisi kullanmaları hastalar üzerinde hizmetten memnuniyetin artması, hastalık ve tedaviye uyum, iyileşmeye motivasyonun artması gibi olumlu etkiler yaratmaktadır. İletişim ve iletişim becerilerinin; hemşirelik eğitiminde ve uygulamasında yaşamsal rol oynadığı ve sağlık bakımının nitelik ve niceliğini engelleyici faktörlerin başında etkisiz iletişimin geldiği kabul edilmektedir (Özcan, 2006).

Duygusal zeka hem kişisel (kendini yönetme becerisi) hem de sosyal yetkinliği (sosyal ilişkileri) içermektedir. Kişisel yetkinlik kendi duygularının yönetimi ve motivasyonu, kendine güveni, kendi güçlerinin sınırlarını, duygularını kontrol etmeyi, güvenilirliğini, esnekliğini, yeni fikirlere ve değişikliklere açık olmayı, insiyatiflerini, sorumluklarını, iyimserliğini, kendi davranışlarının sorumluluğunu taşımak gibi özellikleri; sosyal yetkinlik ise empati kapasitesini ve etkili sosyal becerileri içerir. Bu tip özellikler hemşirelerin aktif ve ilgili olmasını, başkalarının duyguları ile ilgilenmeyi, çeşitliliğe değer vermeyi, politik farkındalığı, etkili dinleme ve iletişimi, başkalarını etkilemeyi ve motive edici olmayı, değişim yönetimini, çatışmaları çözümlenmeyi, sağlık ekibinin diğer üyeleri ile işbirliği yapmayı, hastaların ihtiyaçlarını bilmeyi ve bu gereksinimleri cevaplamayı içerir (Bellack, 1999). Ayrıca eğitim yoluyla geliştirilebilen duygusal zekanın ruh sağlığı hemşirelerinin hastalarla iletişimlerinde sırasında yaşanan olumsuz duyguların olumluya çevireceği, stresle başetmelerini kolaylaştıracağı ve bireysel güçlerini artırmayı sağlayacağı bildirilmektedir (Warelow ve Edward, 2007).

Hemşirelik mesleğinin temel becerilerinden birisi olan iletişim becerilerinin gelişebilmesi için bilişsel zekanın yanında son yıllarda çeşitli çalışmalarda önemi sıkça vurgulanan duygusal zekaya sahip olmaları da gerekmektedir. Duygusal zeka; hem bireyin kendisi hem de ilişkide bulunduğu insanlar üzerinde olumlu etkileri olan “duyguların farkında olma”, “duyguları yönetme” “kendini motive etme” “empati” “sosyal beceriler” gibi kavramları içermekte; insanların yaşamdan doyum almaları, mutlu ve başarılı olabilmeleri için bilişsel zekadan iki kat daha önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Yüksek duygusal zekaya sahip hemşirelerin yetiştirilmesinde hemşirelik eğitimi çok büyük bir önem taşımaktadır. Duygusal zeka, bilişsel zekadan farklı olarak öğrenilen, geliştirilebilen bir zeka türüdür. Bu açıdan bakıldığında insan ilişkilerinin son derece önemli olduğu hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin henüz mesleğe atılmadan eğitimleri sürerken duygusal zekalarının gelişmiş olması bunun için de gerekli çalışmaların yapılarak, hemşirelik eğitim programlarının duygusal zekayı ve iletişim becerilerini geliştirecek şekilde düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Böylece duygularını tanıyan, yöneten, kendini motive edebilen, empati gücü yüksek, ilişkilerini kontrol edebilen dolayısı ile sorunlarıyla etkin baş edebilen,

çevresi ile anlamlı ilişkiler kurabilen, kendisini gerçekleştirebilen hemşirelerin hem kendi ruh sağlıklarını koruyabilecekleri hem de hastalara bakım verirken bu becerileri kullanarak ve öğreterek toplumun ruh sağlığını korumaya katkıda bulunabilecekleri düşünülmektedir. Ülkemizde bu konu ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Kaya ve Keçeci (2004) hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekalarının değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin düşük olduğu belirtilmekte ve öğrencilerin duygusal zekalarını geliştirmeye yönelik eğitim programlarının oluşturulmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi son derece karmaşık ve çok yönlü olan hemşirelik mesleği üyelerinin bu konudaki gereksinimlerinin belirlenmesi ve duygusal zekayı geliştirmeye yönelik eğitim programlarının oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu çalışma, karşılaştırmalı tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin Duygusal Zeka Ölçeği alt boyutları ile İletişim Becerileri Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
2. Bazı sosyo-demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, sınıf, sosyo-ekonomik durum vb.) göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamaları farklı mıdır?
3. Bazı ailesel özelliklere (aile tipi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu) göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamaları farklı mıdır?
4. Bazı sosyo-demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, sınıf, sosyo-ekonomik durum vb.) göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
5. Bazı ailesel özelliklere (aile tipi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu) göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
6. İletişim eğitimi alma durumlarına göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamaları farklı mıdır?

7. İletişim eğitimi alma durumlarına göre hemşirelik ve karşılaştırma grubundaki üniversite öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
8. Bazı sosyo-demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, sınıf, sosyo-ekonomik durum vb.) göre hemşirelik bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
9. Bazı ailesel özelliklere (aile tipi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu) göre hemşirelik bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
10. İletişim eğitimi alma durumlarına göre hemşirelik öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları farklı mıdır?
11. Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamaları ile İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasında ilişki var mıdır?

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Düzce Üniversitesi'nde 4 yıllık lisans eğitimi veren Sağlık Yüksekokulu, Orman Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesinde yapılmıştır. Halen Düzce Merkez kampus içinde Orman Fakültesi binasında bulunan Sağlık Yüksekokulu, 1996 yılında Sağlık Bakanlığı ile YÖK arasında yapılan protokol sonucu açılma kararı alınan 76 Sağlık Yüksekokulu ile birlikte 1997-1998 öğretim yılında kurulmuştur. İlk mezunlarını 2001 yılında vermiştir. Ders müfredatı 2004-2005 öğretim yılı itibarıyla Hemşirelikte Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) doğrultusunda uygulanmaktadır. Kuruluşunda hemşirelik ve ebellek bölümlerinin açılması planlanan okulda, sadece Hemşirelik Bölümü'ne öğrenci alınmaktadır ve eğitimler tek bölümde yürütülmektedir. Eğitim süresi 4 yıldır. Öğrenciler 4 yıl sonunda hemşirelikte lisans derecesi ile mezun olurlar. Yüksekokulun akademik kadrosu, 2 yardımcı doçent, 4 öğretim görevlisi ve 5 araştırma görevlisinden oluşmakta ve 147 öğrenci öğrenim görmektedir.

Orman Fakültesi, 1994-1995 öğretim yılında ilk olarak Peyzaj Mimarlığı Bölümüne öğrenci alınarak açılmış, daha sonra Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü, Orman Mühendisliği Bölümü eklenmiştir. Fakülte’de halen 3 Profesör, 1 Doçent, 16 Yardımcı Doçent, 4 Öğretim Görevlisi, 28 Araştırma Görevlisi, 2 okutman olmak üzere 54 akademik personel bulunmaktadır. Fakültede 436 öğrenci öğrenim görmektedir.

Teknik Eğitim Fakültesi’nde Yapı Eğitimi Bölümü, Elektrik Eğitimi Bölümü, Makine Eğitimi Bölümü, Mobilya ve Dekorasyon Eğitim Bölümü, Elektrik ve Bilgisayar Eğitimi Bölümü ve Eğitim Bilimleri bölümü olmak üzere 6 bölümde eğitim verilmektedir. Fakültede 12 yardımcı doçent, 8 öğretim görevlisi, 11 araştırma görevlisi ve 1 okutman görev yapmaktadır. Fakültede 734 öğrenci öğrenim görmektedir.

Araştırmanın yapıldığı bölümlerde verilen ve araştırmayla ilgili olduğu düşünülen dersler kredileri ve dönemleri, bölümleri ile birlikte tabloda verilmiştir.

Tablo 3.3.1. Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri İle İlgili Dersler

Dersin adı	Haftalık ders saati	Dönemi	Bölümü
Psikoloji	2 saat teorik	1. sınıf 1. dönem	Hemşirelik
Kişilerarası İlişkiler	2 saat teorik	1. sınıf 2. dönem	Hemşirelik
Psikiyatri Hemşireliği	6 saat teorik 8 saat uygulama	4. sınıf 1. dönem	Hemşirelik
Hemşirelikte Yönetim	3 saat teorik 2 saat uygulama	4. sınıf 1. dönem	Hemşirelik
Eğitim Psikolojisi	2 saat teorik	1 sınıf 2. dönem	Teknik Eğitim Fakültesi

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde 2007-2008 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören 147 ve Düzce Üniversitesi’nde 4 yıllık lisans eğitimi veren Orman Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 1270 öğrenci oluşturmuştur. Örnekleme Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin tamamı alınmış ve diğer fakültelerin öğrencilerinden yaş, sınıf ve cinsiyetleri eş 147 öğrencinin örneklemeye dahil edilmesi planlanmıştır. Sağlık Yüksekokulundaki 17 öğrencinin araştırmaya katılmayı reddetmesi ve anket formlarının uygun doldurulmaması sonucu araştırma dışında kalmıştır. Araştırma,

yaş grubu, cinsiyet ve sınıfı denk, 130 Sağlık Yüksekokulu ve 130 diğer bölümlerin öğrencileriyle (toplam 260 öğrenci) ile tamamlanmıştır.

Tablo 3.4.1 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm ve Sınıflara Göre Dağılımı

	Hemşirelik		Karşılaştırma	
	n	%	n	%
Öğrenim gördüğü bölüm				
Hemşirelik	130	100	-	-
Orman Mühendisliği	-	-	27	20.8
Orman Endüstri Mühendisliği	-	-	14	10.8
Peyzaj Mimarlığı	-	-	51	39.2
Yapı Öğretmenliği	-	-	14	6.2
Mobilya Dekorasyon Öğretmenliği	-	-	4	3.1
Makine Eğitimi Bölümü	-	-	1	0.8
Makine Konstruksiyon Öğretmenliği	-	-	8	6.2
Bilgisayar Öğretmenliği	-	-	11	8.5
Sınıf				
1.sınıf	41	31.5	44	33.8
2.sınıf	25	19.2	29	22.3
3.sınıf	36	27.7	35	29.9
4.sınıf	28	21.5	19	16.7
Toplam	130	100.0	130	100.0

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Orman Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Duygusal zeka ve iletişim becerileri ölçeklerdeki sorular ile sınırlıdır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri üç bölümden oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket formu “Kişisel Bilgi Formu”, “Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği” ve “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ” nden oluşmaktadır.

3.6.1.Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerilerini etkileyebilecek sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik durum, çocukluğun geçtiği yer, okul öncesi eğitim alma), ailesel özellikler (aile tipi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu) ve eğitime (iletişim eğitimi alma, eğitimin konusu ve şekli) yönelik özelliklerden oluşan bağımsız değişkenleri içeren 13 açık ve kapalı uçlu sorudan oluşan anket formudur.

3.6.2. Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (Emotional Intelligence Evaluation Scale) : Duygusal zekayı ölçmek amacı ile Hall tarafından 1999 yılında geliştirilen Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması aynı yıl Ergin tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Yapılan çalışmada Cronbach alpha katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur (Kaya,2004). Bu çalışmada Cronbach Alpha katsayısı 0.93 bulunmuştur. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar duygularının farkında olma (6 madde), Duygularını Kontrol Etme (6 madde), Kendini Motive Etme (6 madde), Empati (6 madde), Sosyal Beceriler (6 madde) alt boyutlarıdır. Likert tipinde 30 maddeden oluşan ölçekte 1:Tamamen katılmıyorum, 2:Kısmen katılmıyorum, 3: Çok az katılmıyorum, 4: Çok az katılıyorum, 5:Kısmen katılıyorum, 6: Tamamen katılıyorum, şeklinde puanlanmaktadır. Değerlendirmede tersine çevrilen ifade bulunmamaktadır. Alt ölçeklerin hesaplanmasında o alt ölçeği oluşturan maddelere verilen yanıtların puanları toplanır. 30 maddeden alınan puanların toplamı duygusal zeka toplam puanını verir. Artan puanlar duygusal zekanın o alt boyutunun yüksekliğini göstermektedir (Ergin,2006).

Tablo.3.6.2.1. Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeğinin Puanlaması

Alt ölçek	Düşük	Normal	Yüksek
Duyguların Farkında Olma	25 ve altı	26-30	31 ve üzeri
Duygularını kontrol etme	26 ve altı	27-31	32 ve üzeri
Kendini motive etme	26 ve altı	27-30	31 ve üzeri
Empati	25 ve altı	26-30	31 ve üzeri
Sosyal Beceriler	24 ve altı	25-29	30 ve üzeri
Toplam Puan	129 ve altı	130-154	155 ve üzeri

3.6.3. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği: Bireylerin kendi iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacıyla 1996 yılında Korkut tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği'nin yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach alpha katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur (Tutuk 2002). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0.87 bulunmuştur. 5'li likert tipindeki ölçekte 4:Her zaman, 3: Sıklıkla 2: Bazen

1:Nadiren 0:Hiçbir zaman şeklinde puanlanmaktadır. Değerlendirmede tersine çevrilen ifade bulunmamaktadır. Ölçek toplam 25 anlatımdan oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0'dır. Artan puanlar bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini göstermektedir.

3.7. Ön Uygulama

Hazırlanan anket formlarının anlaşılabilirliğinin ve süresinin belirlenmesi amacıyla 9-10.01.08 tarihlerinde araştırmacının görev yaptığı Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nden ve diğer bölümlerden toplam 20 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

3.8. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 18/02/2008-29/02/2008 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacının gözetiminde, hemşirelik bölümünde toplu olarak, diğer gruplarda küçük gruplar halinde toplanmıştır. Araştırmacı tarafından anketin nasıl doldurulacağına dair açıklama yapıldıktan sonra katılımcılar tarafından anket doldurulmuş, uygulama sırasında anlaşılmayan sorulara dair açıklamalar yapılmıştır.

3.9. Verilerin değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamındaki bir istatistik programında değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde yüzdeler, grup oranlarını karşılaştırmada ki kare, iki grup ortalaması arasındaki farkın analizi için student t testi ya da Mann-Whitney U testi, ve sürekli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemede Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

3.10. Araştırmanın Etik Boyutu

Öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş olup araştırmaya katılıp katılmama kararı kendilerine bırakılmıştır (Bilgilendirilmiş onam). Araştırma sonunda elde edilen bilgiler araştırma raporu dışında her hangi bir yerde kullanılmayacaktır (Dürüstlük). Katılımcılara araştırmadan istedikleri zaman ayrılacakları, bu nedenle kendilerinin zorlanamayacağı söylenmiştir (Otonomi, bireye saygı). Araştırma raporunda kişisel bilgiler ve sır olarak verilen özel bilgiler araştırmaya katılanların izni olmadıkça açıklanmayacaktır (Gizlilik, dürüstlük).

4. BULGULAR

4.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 4.1.1’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğu kadın (% 96.2), 20-22 yaş grubunda (% 67.7) ve 1. sınıf öğrencisidir (% 31.5). Benzer şekilde Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin çoğunluğu kadın (% 93.1), 20-22 yaş grubundadır (%59.2) ve çoğunluğu 1. sınıf öğrencisidir (% 32.7). Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (Sırasıyla $\chi^2 = 1,208$, $p = 0,272$; $\chi^2 = 4,190$, $p = 0,123$; $\chi^2 = 1,136$, $p = 0,768$). Algılanan sosyo-ekonomik düzey incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları, ancak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden düşük sosyo-ekonomik düzeyde (%10.8), Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerden yüksek sosyo-ekonomik düzeyde (%19.2) algılayanların oranlarının daha fazla olduğu, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2 = 13.328$, $p = 0.001$) belirlenmiştir. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıya yakını (% 46.2) ve Karşılaştırma Grubu’nda ki öğrencilerin çoğunluğu (%53.1) çocukluğunu bir il merkezinde geçirdikleri ancak Karşılaştırma grubunda il merkezinde geçiren öğrencilerin; Hemşirelik Bölümü’ne ise köy de geçiren öğrencilerin oranlarının fazla olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2 = 6.778$, $p = 0.034$) belirlenmiştir. Okul öncesi eğitim alma durumları incelendiğinde ise Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu’nda eğitim almayan öğrencilerin daha fazla olduğu ancak Karşılaştırma Grubu’daki öğrencilerin okul öncesi eğitim alma oranlarının (%25.8) Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin oranlarından (% 13.8) fazla olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2 = 19.323$, $p = 0.000$) saptanmıştır.

Tablo 4.1.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri (n:260)

ÖZELLİKLER		Hemşirelik Sayı	%	Karşılaştırma Sayı	%	Toplam Sayı	%	χ^2 sd ve p
Cinsiyet	Kadın	125	96.2	121	93.1	246	94.6	$\chi^2 = 1,208$ sd=1 p = 0,272
	Erkek	5	3.8	9	6.9	14	5.4	
Yaş	17-19 yaş	30	23.1	30	23,1	60	23.1	$\chi^2 = 4,190$ sd= 2 p=0,123
	20-22 yaş	88	67.7	77	59.2	165	63.5	
	23 yaş ve ↑	12	9.2	17	17.7	35	13.5	
Sınıf	1.sınıf	41	31.5	44	33.8	85	32.7	$\chi^2 = 1.136$ sd=3 p = 0.768
	2.sınıf	25	19.2	29	22.3	54	20.8	
	3.sınıf	36	27.7	35	29.9	71	27.3	
	4.sınıf	28	21.5	19	16.7	47	19.3	
Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey	Düşük	14	10.8	5	7.3	19	7.3	$\chi^2 = 13.328$ sd=2 p = 0.001
	Orta	108	83.1	100	80.0	208	80.0	
	İyi	8	6.2	25	12.7	33	12.7	
Çocukluğunun Geçtiği Yer	Köy	27	20.8	14	10.8	41	15.8	$\chi^2 = 6.778$ sd=2 p = 0.034
	İlçe	43	33.1	38	29.2	81	31.2	
	İl	60	46.2	78	60.0	138	53.1	
Okul Öncesi Eğitim	Alan	18	13.8	49	37.7	67	25.8	$\chi^2 = 19.323$ sd=1 p = 0.000
	Almayan	112	86.2	81	62.3	193	74.2	
Toplam		130	100.0	130	100.0	260	100.0	

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin ailelerine ilişkin özellikleri Tablo 4.1.2’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun aile tipi çekirdek (%80.6), anne eğitim durumu ilkökul ve altında (%78.5), yarıya yakınının baba eğitim durumu ilkökul ve altındadır (% 44.6) ve öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (81.4) olarak algılamaktadır. Karşılaştırma grubunda ise öğrencilerin çoğunluğunun ailesi çekirdek (% 89.2), yarıya yakınının anne eğitim durumu ilkökul ve altında (% 48.5), baba eğitim durumu lise ve üstündedir (% 61.5) ve öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (% 81.4) olarak algılamaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla $\chi^2 = 3.650$,p=0.041; $\chi^2 = 26.799$,p=0.000; $\chi^2 = 13.782$,p=0.001; $\chi^2 = 8.241$,p=0.008).

Tablo:4.1.2. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bazı Özellikler (n:260)

ÖZELLİKLER		Hemşirelik		Karşılaştırma		Toplam		x ² sd ve p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Aile Tipi	Çekirdek	105	80.8	116	89.2	221	85.0	x ² =3.650 sd= 1 p= 0.041
	Geniş	25	19.2	14	10.8	39	15.0	
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul ve altı	102	78.5	63	48.5	165	63.5	x ² = 26.799 sd=2 p= 0.000
	Ortaokul	12	9.2	19	14.6	31	11.9	
	Lise ve üstü	16	12.3	48	36.9	64	24.6	
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul ve altı	58	44.6	30	23.1	88	33.8	x ² =13.782 sd= 2 p=0.001
	Ortaokul	17	13.1	20	15.4	37	14.2	
	Lise ve üstü	55	42.3	80	61.5	135	51.9	
Çocuk Yetiştirme Tutumu	Olumlu*	105	81.4	87	67.4	192	74.4	x ² =8.241 sd= 2 p=0.008
	Olumsuz**	24	18.6	42	32.6	66	25.6	
Toplam		130	100.0	130	100.0	260	100.0	

***Olumlu aile tutumları:** Demokratik, güven verici, destekleyici.

****Olumsuz aile tutumları:** İlgisiz, kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin iletişim ile ilgili eğitim alma durumlarına ilişkin özellikleri Tablo 4.1.3’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlası iletişim eğitimi alırken (%52.3), Karşılaştırma Grubu’ndaki öğrencilerin çoğunluğu (%66,9) almamıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (x² =9.825, p=0.002). İletişim eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitim konuları incelendiğinde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıya yakınının (%43.8) iletişim becerileri; çatışma yönetimi (%26.9), empati (%23.8), stresle baş etme (%23.8) ve azalan oranlarda sırasıyla,atılgnlık, motivasyon ve duygusal zeka eğitimi aldıkları görülmektedir. Karşılaştırma Grubu’ndaki öğrencilerin eğitim aldıkları konular incelendiğinde ise en fazla motivasyon (%17.7), iletişim (%10.8), stresle baş etme (%10.0) ve azalan oranlarda sırasıyla atılgnlık, empati, duygusal zeka ve çatışma yönetimi eğitimlerinin yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin eğitim

alma şekilleri incelendiğinde Hemşirelik öğrencilerinin en çok derste (%34.6) eğitim aldığı, bunu seminer (%15.4) ve azalan oranlarda sırasıyla konferans, kitap ve kursun geldiği görülmektedir. Karşılaştırma Grubu'nda yer alan öğrencilerin ise en çok konferansta (%14.6) azalan oranlarda da sırasıyla seminer, kitap, ders ve kursun yer aldığı belirlenmiştir.

Tablo:4.1.3. Öğrencilerin İletişim İle İlgili Eğitim Alma Durumları (n:260)

	Hemşirelik		Karşılaştırma		Toplam	
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	% ***
İletişim Eğitimi						
Alan	68	52.3	43	33.1	111	42.7
Almayan	62	47.7	87	66.9	149	57.3
$\chi^2 = 9.825$ $sd= 1$ $p=0.002$						
Eğitim Konuları*						
İletişim becerileri	57	43.8	14	10.8	71	26.4
Çatışma yönetimi	35	26.9	4	3.1	39	14.5
Atılganlık	22	16.9	7	5.4	29	10.8
Duygusal zeka	5	3.8	6	4.6	11	4.1
Motivasyon	15	11.5	23	17.7	38	14.1
Empati	31	23.8	6	4.6	37	13.7
Stresle baş etme	31	23.8	13	10.0	44	16.4
Eğitim Şekli*						
Kurs	2	1.5	3	2.3	5	3.7
Konferans	9	6.9	19	14.6	28	20.4
Seminer	20	15.4	16	12.3	36	26.2
Ders	45	34.6	6	4.6	51	37.2
Kitap	8	6.2	9	6.9	17	12.5

*n katlanmıştır. ** Eğitim alanların yüzdesi *** Sütun yüzdesi

4.2. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ile İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları Tablo 4.2.1 de karşılaştırılmıştır. Buna göre Duyguların Farkında Olma alt boyutunda Hemşirelik Bölümü (\bar{X} :29.5±5.69) öğrencilerinin puan ortalaması daha yüksek, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=4.833, p=0.000). Benzer şekilde Kendini Motive Etme alt boyutunda da Hemşirelik grubunun puan ortalaması (\bar{X} :27.5±5.94) ile Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerden (\bar{X} :24.8±6.73) daha yüksek, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 3.436, p=0.001). Duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında da Hemşirelik Bölümü puan ortalamasının (\bar{X} :132.6±22.69) Karşılaştırma Grubu puan ortalamasından (\bar{X} :125.7±29.74) daha yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t= 2.082, p=0.038). Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeğinin diğer alt boyutları olan Duyguları Yönetme, Empati, Sosyal Beceriler puan ortalamaları arasında Hemşirelik ve Karşılaştırma grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p≥0.05). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise Hemşirelik Bölümü (\bar{X} :79.91±8.47) öğrencilerinin puan ortalamasının Karşılaştırma Grubundan (\bar{X} :73.7±12.36) yüksek olduğu, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak farklı olduğu görülmektedir (t= 4.715, p=0.000).

Tablo:4.2.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçekleri Puan Ortalamaları (n:260)

Ölçek Alt Boyutları	Hemşirelik (n:130) $\bar{X} \pm SS$	Karşılaştırma (n:130) $\bar{X} \pm SS$	t ve p
İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	79.91±8.47	73.7±12.36	t=4.715 p=0.000
Duygusal Zeka Toplam Puanı	132.6±22.69	125.7±29.74	t= 2.082 p=0.038
Duyguların Farkında Olma	29.5±5.69	25.7±7.06	t=4.833 p=0.000
Duyguları Yönetme	24.0 ±5.59	23.0 ±6.58	t=1.279 p=0.202
Kendini Motive Etme	27.5± 5.94	24.8±6.73	t=3.436 p=0.001
Empati	27.4±5.94	26.3±6.41	t=1.474 p=0.142
Sosyal Beceriler	25.2±5.24	24.6±5.77	t=0.956 p=0.340

4.3. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Düzeyleri

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamaları Tablo 4.3.1’ de verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrenciler cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören kadın öğrencilerin puan ortalamalarının (\bar{X} :135.1±22.80) Karşılaştırma Grubuna (\bar{X} :124.0±27.71) göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t=3.441, p=0.001). Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (u=1.470 p=0.147). Duygusal zeka puan ortalamaları yaşlara göre karşılaştırıldığında 20-22 yaş Grubundaki Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :134.0±24.06) Karşılaştırma Grubuna (\bar{X} :122.8±29.46) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (t=2.684 p=0.009). 23 ve üstü yaş grubunda da benzer şekilde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması (\bar{X} :139.4±11.19) Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamasına (\bar{X} :120.8±26.19) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=2.923 p=0.006). 17-19 yaş grubunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre duygusal zeka toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında 3. sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :136.0±16.82) Karşılaştırma Grubuna göre (\bar{X} :117.0±27.52) yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (t=3.536, p=0.001). Benzer şekilde 4.sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :134.5±23.70) Karşılaştırma Grubuna göre (\bar{X} :114.8±26.45) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=2.769, p=0.008). 1. ve 2. sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Algılanan sosyo-ekonomik duruma göre incelendiğinde ise sosyo-ekonomik durumunu orta olarak algılayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :134.0±22.91) Karşılaştırma

Grubuna göre ($\bar{X} :123.8\pm28.48$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.825$, $p=0.005$). Düşük ve iyi sosyo-ekonomik duruma göre yapılan Karşılaştırmada Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının ($\bar{X} :139.2\pm18.51$) Karşılaştırma Grubunun puan ortalamasına göre ($\bar{X} :125.5\pm28.37$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t= 3.426$ $p=0.001$). Çocukluğunu köy ve ilçe de geçiren Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Okul öncesi eğitim alma durumu ile duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında okul öncesi eğitim alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X} :145.3\pm11.97$) Karşılaştırma Grubuna göre ($\bar{X} :126.3\pm27.52$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($u=3.113$ $p=0.002$). Okul öncesi eğitim almayan Hemşirelik Bölümü ile Karşılaştırma grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.3.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

Özellikler		Hemşirelik (n:130)		Karşılaştırma (n:130)		t, u ve p
		Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Cinsiyet	Kadın	125	135.1±22.80	121	124.0±27.71	t=3.441 p=0.001
	Erkek	5	102.0±39.10	9	131.7±34.12	u=1.470 p=0.147
Yaş	17-19 yaş	30	131.1±28.48	30	131.7±25.50	t=0.091 p=0.928
	20-22 yaş	88	134.0±24.06	77	122.8±29.46	t=2.684 p=0.009
	≥ 23 yaş	12	139.4±11.19	23	120.8±26.19	t=2.923 p=0.006
Sınıf	1.sınıf	41	129.4±30.76	44	127.1±29.20	t=0.343 p=0.732
	2.sınıf	25	137.1±22.06	29	137.0±23.91	t= 0.025 p=0.980
	3.sınıf	36	136.0±16.82	35	117.0±27.52	t=3.536 p=0.001
	4.sınıf	28	134.5±23.70	22	114.8±26.45	t=2.769 p=0.008
Algılanan SED	Düşük	14	130.2±29.01	5	118.4±19.00	u=1.296 p=0.219
	Orta	108	134.0±22.91	100	123.8±28.48	t=2.825 p=0.005
	İyi	8	137.5±34.82	25	128.4±28.61	u=1.030 p=0.310
Çocukluğunun Geçtiği Yer	Köy	27	122.2±33.44	14	122.2 ±20.80	t= 0.05 p=0.996
	İlçe	43	133.6±22.47	38	123.3±30.40	t=1.731 p=0.087
	İl	60	139.2±18.51	78	125.5±28.37	t= 3.426 p=0.001
Okul Öncesi Eğitim Alma	Alan	18	145.3±11.97	49	121.5±29.12	u=3.113 p=0.002
	Almayan	112	131.9±25.23	81	126.3±27.52	t=1.470 p=0.143

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin ailesine ilişkin bazı özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları Tablo 4.3.2’de verilmiştir. Tablo’da da görüldüğü gibi çekirdek aileden gelen Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması (\bar{X} :132.9±21.97), Karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamasından (\bar{X} : 125.3) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=2.138, p=0.034). Baba eğitim düzeyi lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :138.4±14.10), Karşılaştırma Grubundan (\bar{X} :121.0±28.03) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır

($t=4.771$ $p=0.000$). Anne eğitim düzeyi ve duygusal zeka puan ortalamaları incelendiğinde ise annesi lise ve üstünde eğitim alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X} :139.3\pm18.36$) Karşılaştırma grubuna göre ($\bar{X} :118.3\pm26.04$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t= 4.771$, $p=0.000$). Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma grubu öğrencilerinin çocuk yetiştirme tutumu ile duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumlu bulan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamazken, çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz bulan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X} :134.4\pm29.55$) Karşılaştırma Grubundan ($\bar{X} :118.0\pm29.18$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.231$ $p=0.029$).

Tablo 4.3.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

Özellikler		Hemşirelik		Karşılaştırma		t, u ve p
		Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Aile Tipi	Çekirdek	105	132.9±21.97	116	125.3±30.59	t= 2.138 p=0.034
	Geniş	25	131.0±25.90	14	129.2±21.99	t= 0.227 p=0.822
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	102	133.4±25.03	63	130.5±27.47	u=0.805 p=0.421
	Ortaokul	12	130.0±25.02	19	120.2±31.64	t=0.914 p=0.343
	Lise ve ↑	16	139.3±18.36	48	118.3±26.04	u=2.846 p=0.004
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	58	128.0±28.39	30	130.6±28.39	t= 0.349 p=0.728
	Ortaokul	17	137.2±31.13	20	129.5±27.08	t=0.814 p=0.421
	Lise ve üstü	55	138.4±14.10	80	121.0±28.03	t= 4.771 p=0.000
Çocuk Yetiştirme Tutumu	Olumlu*	107	133.6±22.98	87	127.7±27.17	t= 1.906 p=0.058
	Olumsuz**	23	134.4±29.55	43	118.0±29.18	t=2.231 p=0.029

***Olumlu aile tutumları:** Demokratik, güven verici, destekleyici.

****Olumsuz aile tutumları:** İlgisiz kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz, kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan duyguları göz ardı eden

4.4. Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklere Göre İletişim Becerileri

Tablo 4.4.1.de araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerine göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları verilmiştir. Tablo'da görüldüğü gibi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören kadın öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamaları (\bar{X} :79.7±8.34) Karşılaştırma Grubundaki kadın öğrencilerin puan ortalamasından (\bar{X} :73.5±12.69) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=4.461, p=0.000). Erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Yaş gruplarına göre iletişim becerileri puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise 17-19 ve 20-22 yaş gruplarında Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği puan ortalamaları (17-19 yaş \bar{X} :83.3±5.61; 20-22 yaş \bar{X} :74.0±12.45), Karşılaştırma grubunun puan ortalamalarından yüksek (17-19 yaş \bar{X} :78.9±8.77; 20-22 yaş \bar{X} :73.7±12.43) ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla 17-19 yaş t= 3.341, p=0.001; 20-22 yaş t=3.087, p=0.002). 23 ve üstü yaş grubunda İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Araştırmaya katılan 1. sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :81.1±8.33) Karşılaştırma Grubunun puan ortalamalarına (\bar{X} :73.5±12.06) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 3.335, p=0.001). 2. sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :82.2±7.90) Karşılaştırma Grubuna (\bar{X} :76.6±11.95) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 2.060 p=0.045). Benzer şekilde 4. sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :80.6±7.70) Karşılaştırma Grubuna göre (\bar{X} :72.8±13.93) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 2.340, p=0.026). Sonuçlar incelendiğinde hem Hemşirelik hem de Karşılaştırma grubunda en düşük puan ortalamasına 3. sınıf öğrencilerinin; en yüksek puan ortalamasına 2. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir. Ancak Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma grubunda 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Öğrencilerin algıladıkları sosyo-ekonomik durumlarına göre iletişim becerileri ölçek

puanları karşılaştırıldığında orta ($\bar{X} :79.9\pm7.66$) ve iyi ($\bar{X} :87.1\pm6.08$) sosyo-ekonomik düzeye sahip Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubundan yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (orta $t=4.203$, $p=0.000$; iyi $u=2.921$, $p=0.003$). Çocukluğunu bir ilçe merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :79.9\pm6.44$), Karşılaştırma Grubundan ($\bar{X} :71.1\pm13.6$) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=3.647$ $p=0.001$). Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :80.9\pm7.55$) Karşılaştırma Grubuna ($\bar{X} :75.0\pm12.42$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=3.446$ $p=0.001$). Öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumlarına göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçek puan ortalamaları incelendiğinde ise okul öncesi eğitim alan ($\bar{X} :82.8\pm7.12$) ve almayan ($\bar{X} :79.4\pm8.60$) Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $u=2.541$, $p=0.011$; $t=3.684$ $p=0.000$).

Tablo 4.4.1. Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

		Hemşirelik		Karşılaştırma		t, u ve p
		Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Cinsiyet	Kadın	125	79.7±8.34	121	73.5±12.69	t=4.461 p=0.000
	Erkek	5	84.8±11.16	9	75.4±6.57	u=1.67 p=0.095
Yaş	17-19 yaş	30	83.3±5.61	30	74.0±12.45	t= 3.341p=0.001
	20-22 yaş	88	78.9±8.77	77	73.7±12.43	t=3.087 p=0.002
	≥ 23 yaş	12	78.5±4.03	23	73.3±12.55	t=1.784 p=0.085
Sınıf	1.sınıf	41	81.1±8.33	44	73.5±12.06	t= 3.335 p=0.001
	2.sınıf	25	82.2±7.90	29	76.6±11.95	t= 2.060 p=0.045
	3.sınıf	36	76.3±8.81	35	72.0±12.16	t= 1.702 p=0.084
	4.sınıf	28	80.6±7.70	22	72.8±13.93	t= 2.340 p=0.026
Algılanan SED	Düşük	14	75.7±12.75	5	71.4± 8.26	u=1.020 p=0.308
	Orta	107	79.9±7.66	100	73.9±12.16	t=4.203 p=0.000
	İyi	8	87.1±6.08	25	73.2±14.10	u=2.921 p=0.003
Çocukluğunun Geçtiği Yer	Köy	27	77.6±12.3	14	73.5±6.68	t=1.152 p=0.256
	İlçe	43	79.9±6.44	38	71.1±13.61	t=3.647 p=0.001
	İl	60	80.9±7.55	78	75.0±12.42	t=3.446 p=0.001
Okul Öncesi Eğitim Alma	Alan	18	82.8±7.12	49	72.6±15.04	u=2.541 p=0.011
	Almayan	112	79.4±8.60	81	74.3±10.46	t=3.684 p=0.000

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin ailesine ilişkin bazı özelliklerine göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları Tablo 4.4.2 de verilmiştir. Tablo'da da

görüldüğü gibi hem çekirdek ($\bar{X} :79.5\pm 8.47$) hem de geniş ($\bar{X} :81.4\pm 8.47$) aile tipine sahip Hemşirelik öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçek puan ortalamaları Karşılaştırma grubunun puan ortalamalarına göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla $t=4.052$ $p=0.000$; $t= 2.562$ $p=0.017$). Anne eğitim düzeyi ilkokul ve altında olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :79.9\pm 8.53$) Karşılaştırma grubuna ($\bar{X} :74.4\pm 12.33$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=3.102$ $p=0.003$). Anne eğitim düzeyi lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :80.1\pm 9.10$) Karşılaştırma grubuna ($\bar{X} :71.8\pm 12.99$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($u= 2.366$ $p=0.018$). Anne eğitim düzeyi ortaokul olan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Baba eğitim düzeyine göre iletişim becerilerini değerlendirme ölçek puan ortalamaları incelendiğinde ise babası ortaokul ($\bar{X} :82.4\pm 8.01$) ve lise ve üstü ($\bar{X} :80.0\pm 7.64$) mezunu olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının Karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $t= 2.384$ $p=0.023$; $t=2.990$ $p=0.004$). Baba eğitim durumu ilkokul ve altında olan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Çocuk yetiştirme tutumlarına bakıldığında ise hem olumlu ($\bar{X} :79.5\pm 8.33$) hem de olumsuz ($\bar{X} :79.7\pm 9.30$) çocuk yetiştirme tutumu algılayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın ve Karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından ($t=3.126$ $p=0.002$; $t=3.126$ $p=0.002$) ise yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $t=3.126$ $p=0.002$; $t=3.126$ $p=0.002$).

Tablo 4.4.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

ÖZELLİKLER		Hemşirelik		Karşılaştırma		t, u ve p
		Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Aile Tipi	Çekirdek	105	79.5 ±8.47	116	73.6±12.72	t= 4.052 p=0.000
	Geniş	25	81.4 ±8.47	14	73.8±9.15	t= 2.562 p=0.017
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	102	79.9±8.53	63	74.4±12.33	t= 3.102 p=0.003
	Ortaokul	12	79.0±7.72	19	75.8±10.68	t= 0.871 p=0.391
	Lise ve üstü	16	80.1±9.10	48	71.8±12.99	u= 2.366 p=0.018
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	58	79.0±9.30	30	75.0±11.09	t= 1.812 p= 0.073
	Ortaokul	17	82.4±8.01	20	73.1±14.30	t= 2.384 p=0.023
	Lise ve üstü	55	80.0±7.64	80	73.3±12.42	t= 3.838 p=0.000
Çocuk Yetiştirme Tutumu	Olumlu*	107	79.5±8.33	87	75.3±11.88	t=3.126 p=0.002
	Olumsuz**	23	79.7±9.30	43	70.3±12.78	t=3.126 p=0.002

***Olumlu aile tutumları:** Demokratik, güven verici, destekleyici.

****Olumsuz aile tutumları:** İlgisiz kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

4.5 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin iletişim eğitimi alma durumlarına göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ortalamaları Tablo 4.5.1' de karşılaştırılmıştır. Tablo incelendiğinde iletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının (\bar{X} :137.0±18.58) Karşılaştırma grubu puan ortalamalarından (\bar{X} :130.3±29.01) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.494$ $p=0.015$). İletişim eğitimi almayan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin duygusal zeka toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). İletişim becerileri değerlendirme ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise iletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :78.8±8.93) iletişim eğitimi alan Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.452$ $p=0.016$). Benzer şekilde iletişim eğitimi almayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin de puan ortalamaları (\bar{X} :81.1±7.83) Karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarına (\bar{X} :73.3±13.50) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($t=4.402$ $p=0.000$).

Tablo 4.5.1 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

İletişim Eğitimi*	Hemşirelik		Karşılaştırma		t, u ve p
	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Alan	68	137.0±18.58	62	130.3±29.01	t=2.494 p=0.015
Almayan	62	125.0±27.63	87	124.2±28.51	t= 1.279 p=0.203

**İletişim Konuları:İletişim becerileri, çatışma yönetimi, atılganlık, duygusal zeka, motivasyon, empati, stresle baş etme*

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin iletişim eğitimi alma durumlarına göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4.5.2’de verilmiştir. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise iletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :78.8±8.93) iletişim eğitimi alan Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t=2.452 p=0.016). Benzer şekilde iletişim eğitimi almayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin de puan ortalamaları (\bar{X} :81.1±7.83) Karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarına (\bar{X} :73.3±13.50) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlıdır (t=4.402 p=0.000).

Tablo 4.5.2 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

İletişim Eğitimi*	Hemşirelik		Karşılaştırma		t, u ve p
	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	
Alan	68	78.8±8.93	43	74.3±9.77	t=2.452 p=0.016
Almayan	62	81.1±7.83	87	73.3±13.50	t=4.402 p=0.000

**İletişim Konuları:İletişim becerileri, çatışma yönetimi, atılganlık, duygusal zeka, motivasyon, empati, stresle baş etme*

4.6.Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki

Tablo 4.6.1.'de araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları verilmiştir. Tablo'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden erkeklerin ($\bar{X} : 102.0 \pm 39.10$) ve okul öncesi eğitim almayanların ($\bar{X} : 131.9 \pm 25.23$) duygusal zeka puan ortalamalarının en düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($u=2.065$, $p=0.039$). Yaş, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik durum ve çocukluğunun geçtiği yere göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise 23 ve üzeri yaş grubunda ($\bar{X} : 73.3 \pm 12.55$), 3. ($\bar{X} : 72.0 \pm 12.16$) ve 4. ($\bar{X} : 72.8 \pm 13.93$) sınıflarda öğrenim gören, sosyo-ekonomik durumunu düşük algılayan öğrencilerin ($\bar{X} : 71.4 \pm 8.26$) puan ortalamalarının düşük olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Cinsiyet, çocukluğunun geçtiği yer ve algılanan sosyo-ekonomik duruma göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 4.6.1. Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları(n=130)

ÖZELLİKLER		n	Duygusal Zeka $\bar{X} \pm SS$	Değer	İletişim Becerileri $\bar{X} \pm SS$	Değer
Cinsiyet	Kadın	125	135.1±22.80	u=2.065	73.5±12.69	u= 0.891
	Erkek	5	102.0±39.10	p=0.039	75.4±6.57	p=0.373
Yaş	17-19 yaş	30	131.1±28.48	KW=0.518 p=0.772	74.0±12.45	KW= 6.187 p=0.045
	20-22 yaş	88	134.0±24.06		73.7±12.43	
	≥ 23 yaş	12	139.4±11.19		73.3±12.55	
Sınıf	1.sınıf	41	129.4±30.76	F=0.0732 p=0.535	73.5±12.06	F=3.199 p= 0.026
	2.sınıf	25	137.1±22.06		76.6±11.95	
	3.sınıf	36	136.0±16.82		72.0±12.16	
	4.sınıf	28	134.5±23.70		72.8±13.93	
Algılanan SED	Düşük	14	130.2±29.01	KW=2.077 p=0.354	71.4± 8.26	KW=7.678 p=0.022
	Orta	107	134.0±22.91		73.9±12.16	
	İyi	8	137.5±34.82		73.2±14.10	
Çocukluğunun Geçtiği Yer	Köy	27	122.2±33.44	KW= 4.725 p=0.094	73.5±6.68	KW=1.774 p=0.412
	İlçe	43	133.6±22.47		71.1±13.61	
	İl	60	139.2±18.51		75.0±12.42	
Okul Öncesi Eğitim Alma	Alan	18	145.3±11.97	u=2.249	72.6±15.04	u=1.589
	Almayan	112	131.9±25.23	p=0.025	74.3±10.46	p=0.112

Tablo 4.6.2’de bazı ailesel özelliklere göre hemşirelik bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları verilmiştir. Tablo incelendiğinde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin ailelerine ilişkin özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.6.2. Bazı Ailesel Özelliklerine Göre Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları(n=130)

Özellikler		n	Duygusal Zeka $\bar{X} \pm SS$	Değer	İletişim Becerileri $\bar{X} \pm SS$	Değer
Aile Tipi	Çekirdek	105	132.9±21.97	u=1.832	73.6±12.72	u=0.928
	Geniş	25	131.0±25.90	p=0.067	73.8±9.15	p=0.353
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	102	133.4±25.03	KW=1.005 p= 0.605	74.4±12.33	KW=0.041 p=0.980
	Ortaokul	12	130.0±25.02		75.8±10.68	
	Lise ve ↑	16	139.3±18.36		71.8±12.99	
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul ve ↓	58	128.0±28.39	KW=4.413 p=0.110	75.0±11.09	KW=2.102 p=0.350
	Ortaokul	17	137.2±31.13		73.1±14.30	
	Lise ve üstü	55	138.4±14.10		73.3±12.42	
Çocuk Yetiştirme Tutumu	Olumlu*	107	133.6±22.98	u=1.530	75.3±11.88	u=0.099
	Olumsuz**	23	134.4±29.55	p=0.216	70.3±12.78	p=0.921

***Olumlu aile tutumları:** Demokratik, güven verici, destekleyici.

****Olumsuz aile tutumları:** İlgisiz kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

Tablo 4.6.3’de iletişim eğitimi alma durumuna göre Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları verilmiştir. İletişim eğitimi alma durumlarına göre Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerileri puanları karşılaştırıldığında iletişim eğitimi alan öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının (\bar{X} :137.0±18.58) almayan (\bar{X} :125.0±27.63) öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t=2.360$, $p=0.020$); iletişim becerileri puan ortalamaları arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.3 İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Hemşirelik Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:130)

İletişim Eğitimi*	n	Duygusal Zeka $\bar{X} \pm SS$	Değer	İletişim Becerisi $\bar{X} \pm SS$	Değer
Alan	68	137.0±18.58	t=2.360	78.82±8.93	t=1.546
Almayan	62	125.0±27.63	p=0.020	81.11±7.83	p=0.122

***İletişim Konuları:** İletişim becerileri, çatışma yönetimi, atılabilirlik, duygusal zeka, motivasyon, empati, stresle baş etme

4.7 Araştırmaya Katılan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 4.6.1’de verilmiştir. Tablo’da da görüldüğü gibi duygusal zeka toplam puanı ($r=0.339$, $p=0.000$) ve duygusal zeka alt boyutları olan Duyguların Farkında Olma ($r=0.325$, $p=0.000$), Duygularını Yönetebilme ($r=0.270$, $p=0.000$), Kendini Motive Etme ($r=0.288$, $p=0.000$), Empati ($r=0.299$, $p=0.000$), İlişkilerini Kontrol Edebilme ($r=0.270$, $p=0.000$) ile İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçek puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arttıkça iletişim becerileri puan ortalamaları da artmaktadır. Benzer şekilde duygusal zeka toplam puanı ile tüm duygusal zeka alt boyutları arasında; ve tüm alt boyutların birbirleri ile pozitif yönde kuvvetli bir ilişkisi olduğu görülmektedir ($p=0.000$).

Tablo. 4.7.1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	İBDÖ	DZDÖ	DZ1	DZ2	DZ3	DZ4	DZ5
İBDÖ	-						
DZDÖ	r=0.339 p=0.000	-					
DZ1	r=0.325 p=0.000	r=0.878 p=0.000	-				
DZ2	r=0.270 p=0.000	r=0.803 p=0.000	r=0.601 p=0.000	-			
DZ3	r=0.288 p=0.000	r=0.906 p=0.000	r=0.756 p=0.000	r=0.744 p=0.000	-		
DZ4	r=0.299 p=0.000	r=0.871 p=0.000	r=0.725 p=0.000	r=0.560 p=0.000	r=0.711 p=0.000	-	
DZ5	r=0.270 p=0.000	r=0.827 p=0.000	r=0.654 p=0.000	r=0.533 p=0.000	r=0.655 p=0.000	r=0.746 p=0.000	-

5.TARTIŞMA

5.1 Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Çalışmaya alınan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun kadın (% 96.2), 20-22 yaş grubunda (% 67.7) ve 1. sınıf öğrencisi olduğu (% 31.5); benzer şekilde karşılaştırma grubundaki öğrencilerin çoğunluğunun kadın (% 93.1), 20-22 yaş grubunda (%59.2) ve 1. sınıf öğrencilerinden (% 32.7) oluştuğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. (sırasıyla $\chi^2 = 1,208$, $p = 0,272$; $\chi^2 = 4,190$, $p= 0,123$; $\chi^2 =1.136$, $p=0.768$). Algılanan sosyo-ekonomik düzey incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları, ancak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden düşük sosyo-ekonomik düzeyde (%10.8), Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerden yüksek sosyo-ekonomik düzeyde (%19.2) algılayanların oranlarının daha fazla olduğu, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2 = 13,328$, $p = 0,001$) belirlenmiştir (Tablo 4.1.1).

Çalışmaya katılan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun aile tipinin çekirdek aile (%80.6), anne eğitim durumunun ilkokul ve altında (%78.5), yarıya yakınının baba eğitim durumunun ilkokul ve altında (%44.6) olduğu ve Hemşirelik Bölümü öğrencilerin çoğunluğunun ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (%81.4) algıladıkları görülmektedir. Karşılaştırma Grubu'nda ise öğrencilerin çoğunluğunun ailesinin çekirdek (% 89.2) aile tipinde, yarıya yakınının anne eğitim durumunun ilkokul ve altında (% 48.5), çoğunluğunun baba eğitim durumunun lise ve üstünde (% 61.5) olduğu ve öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (% 81.4) algıladıkları belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $\chi^2 =3.650$, $p=0.041$; $\chi^2 =26.799$, $p=0.000$; $\chi^2=13.782$, $p=0.001$; $\chi^2 =8.241$, $p=0.008$) (Tablo 4.1.2).

Türkiye'de hemşirelik son sınıf öğrencilerinin profili çıkarmak amacıyla yapılan bir çalışmada da öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları, annelerin büyük çoğunluğu ve babaların yarıya yakının ilkokul düzeyinde eğitim aldıkları ve öğrencilerin yarısının il merkezinde

yaşadıklarını bildirmektedir (Yiğit ve ark., 2007). Bu bulgulardan yola çıkarak çalışmaya katılan hemşirelik bölümü öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin Türkiye profili ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin iletişim ile ilgili eğitim alma durumları Tablo 4.1.3'de incelenmiştir. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlası iletişim eğitimi aldığını (%52.3), Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin çoğunluğu iletişim eğitimi almadığını bildirmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($x^2 = 9.825$, $p=0.002$). İletişim eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitim konuları incelendiğinde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıya yakınının (%43.8) iletişim becerileri; çatışma yönetimi (%26.9), empati ve stresle başetme (%23.8) azalan oranlarda sırasıyla, atılganlık, motivasyon ve duygusal zeka eğitimi aldıkları görülmektedir. Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin eğitim aldıkları konular incelendiğinde ise en fazla motivasyon (%17.7), iletişim (%10.8), stresle başetme (%10.0) ve azalan oranlarda da sırasıyla atılganlık, empati, duygusal zeka ve çatışma yönetimi eğitimlerinin yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin eğitim alma şekilleri incelendiğinde ise Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin en çok derste (%34.6) eğitim aldığı, bunu seminer (%15.4) ve azalan oranlarda sırasıyla konferans, kitap ve kursun izlediği görülmektedir. Karşılaştırma Grubu'nda yer alan öğrencilerin ise en çok konferansta (%14.6) eğitim aldıkları bunu azalan oranlarda da ise sırasıyla seminer, kitap, ders ve kursun izlediği belirlenmiştir.

Hemşirelik bireylerle kurduğu kişilerarası ilişkiler aracılığı ile insana doğrudan hizmet veren bir meslektir (Özcan2006). Bu nedenle Türkiye'de hemşirelik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının eğitim müfredatı incelendiğinde farklı eğitim yöntemleri kullanılmakla birlikte (Probleme dayalı öğretim, modüler öğretim, klasik öğretim) tamamının içeriğinde kişilerarası ilişkiler dersinin yer aldığı görülmüştür. Ayrıca iletişim becerileri konularının yer aldığı psikoloji, hemşirelikte öğretim, hemşirelikte yönetim ve psikiyatri gibi derslerde de bu beceriler kazandırılmaktadır. Buna karşılık çalışmaya katılan ve Karşılaştırma Grubunu oluşturan Teknik Eğitim ve Orman Fakültesi'nin ders programları incelendiğinde iletişim becerileri dersinin ya da bu becerileri kazandıracak derslerin yer almadığı görülmektedir. Motivasyon

ve stresle başetme gibi konularda alınan eğitimlerin ise üniversiteye hazırlık kursları sırasında yapılan etkinlikler aracılığı ile verildiği düşünülmektedir.

5.2 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Çalışmada Öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ile İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında Duyguların Farkında Olma alt boyutunda Hemşirelik Bölümü (\bar{X} :29.5±5.69) ile Karşılaştırma Grubu (\bar{X} :25.7±7.06) puan ortalamaları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür (t=4.833, p=0.000). Kendini Motive Etme alt boyutunda hemşirelik grubunun puan ortalaması (\bar{X} : 27.5±5.94) ile Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin puan ortalaması (\bar{X} :24.8±6.73) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 3.436, p=0.001). Duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında ise Hemşirelik Bölümü puan ortalamasının (\bar{X} :132.6±22.69) Karşılaştırma Grubu puan ortalamasından (\bar{X} :125.7±29.74) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t= 2.082, p=0.038). Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeğinin diğer alt boyutları olan Duyguları Yönetme, Empati, Sosyal Beceriler puan ortalamaları arasında Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise Hemşirelik Bölümü (\bar{X} :79.91±8.47) ile Karşılaştırma Grubu (\bar{X} :73.7±12.36) puan ortalamalarının istatistiksel olarak yüksek oranda anlamlı olduğu görülmektedir (t= 4.715, p=0.000) (Tablo 4.2.1).

Duygusal zekanın pek çok faktörden etkilendiği bilinmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile duygusal zeka arasında ilişki olduğunu gösteren bulgulara rastlanmaktadır. Karakaya (2001)'nin Hemşirelik ve İşletme Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka alt boyutlarından empati becerilerini karşılaştırdığı çalışmasında iki grup arasında fark olduğu ve bu farkın hemşirelik öğrencilerinden kaynaklandığı bildirilmektedir. Ergin (2002)'nin farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada sözel bölümlerde öğrenim gören öğrencilerle sayısal bölümlerde öğrenim gören öğrenciler karşılaştırılmış, Duygularını Yönetme, Kendini Kontrol Etme,

İlişkilerini Kontrol Etme alt boyutları ile öğrenim görülen bölüm arasında ilişki olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada Kendini Motive Etme ve Sosyal Beceriler alt boyutlarında sözel bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının sayısal bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu ve gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu; Duyguların Farkında Olma ve Empati alt boyutlarında bir ilişki bulunmadığı bildirilmektedir. Erginsoy (2002)'un farklı bölümlerde eğitim alan üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmasında sosyal bilimler alanındaki öğrencilerle, fen bilimleri alanlarında öğrenim gören öğrenciler karşılaştırılmış; sosyal bilimler alanlarındaki öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Farkın sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitimlerinde insan psikolojisinin daha çok ön planda olmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Göçet (2006)'in yaptığı çalışmada bu sonuçları destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiş; öğrenciler öğrenim gördükleri bölümlere göre sözel ve sayısal ağırlıklı bölümler olarak gruplandırılmış, her alt boyutta gruplar arasında farkın sözel bölümlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ersanlı (2003) ise üniversite öğretim elemanlarının duygusal zeka düzeyleri ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarında da sosyal bilimler alanında çalışan öğretim elemanlarının duygusal zeka puanlarının sağlık ve fen bilimleri alanlarında çalışan öğretim elemanlarının puanlarından daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmiştir.

Erdođdu (2008)'nun farklı bölümlerdeki üniversite öğrencileri ile yaptığı bir başka çalışmada da öğrencilerin duygusal zeka puanları öğrenim gördükleri bölümlere göre değişmektedir. Buna göre hukuk fakültesi, eğitim fakültesi güzel sanatlar bölümü en yüksek puana sahipken, beden eğitimi bölümü öğrencileri en düşük puanlara sahiptir. Başka bir çalışmada duygusal zeka alt boyutlarından biri olan ve çoğunlukla iletişim becerilerini de içeren (başkalarının duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını ifade etmesine yardım etme, güçlüklerle baş etme vb) sosyal beceriler ile öğrenim görülen alan arasında ilişki olduğu bildirilmektedir. Buna göre güzel sanatlar ve yabancı diller alanlarındaki öğrencilerin eğitim fakültesi öğrencilerinden daha yüksek sosyal beceri puanlarına sahip olduğu ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmektedir. Aynı çalışmada elde edilen bu sonuç güzel sanatlar ve yabancı diller alanlarında verilen eğitimin özellikle sözsüz iletişim becerilerini, duyuşsal mesajları gönderme,

başkalarının sözel olmayan mesajlarını alma ve bireylerin birbirleri ile iletişim kurma ve iletişime katılma becerilerini geliştirmesinin neden olabileceği ileri sürülmüştür (Dicle 2006). Erginsoy (2002)'un yaptığı çalışmada ise üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkiler tarzları ile öğrenim gördükleri alanlar karşılaştırılmış buna göre sosyal bilimler alanındaki öğrencilerin destekleyicilik alt ölçek boyutunda anlamlı bir fark olduğu; sosyallik, başkalarına güvenme ve dengelilik ilişki tarzlarında ilişki olmadığı bildirilmiştir.

Bozdemir ve ark. (2008)'nın hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmada öğrencilerin iletişim puan ortalamaları 78.75 bulunmuştur. Tutuk (2002)'un çalışmasında ise iletişim becerileri puanı ortalaması 73.75'dir. Çalışmada iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği puan ortalamaları 79.91'dir. Sonuçlar incelendiğinde sosyal ya da sözel ağırlıklı bölümlerde eğitim alan öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bölümlerde verilen eğitimin insana ve sosyal yaşama odaklı olduğu düşünüldüğünde bu sonuçların çalışmamızla uyumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim puanlarının Karşılaştırma Grubuna göre yüksek çıkması Karşılaştırma Grubu'nu oluşturan Orman Fakültesi öğrencileri ile Teknik Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ders programlarında yer almayan kişilerarası ilişkiler, psikiyatri, psikoloji gibi dersleri almaları, öğrencilerin uygulamalı eğitimleri sırasında hasta ya da sağlıklı pek çok bireyle etkileşim içinde olmalarının öğrencilerin duygusal zekalarını ve iletişim becerilerinin gelişmesine olanak verdiği şeklinde yorumlanabilir.

5.3 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Düzeyleri

Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin duygusal zeka değerlendirme ölçek puanlarının bazı değişkenlere göre karşılaştırılması Tablo 4.3.1 de verilmiştir. Çalışmada Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören kadın öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} : 135.1 \pm 22.80$) Karşılaştırma Grubuna ($\bar{X} : 124.0 \pm 27.71$) göre yüksek olduğu görülmüş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=3.441$, $p=0.001$). Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki

erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır ($u=1.470$ $p=0.147$). Duygusal zekanın cinsiyetle olan ilişkisini araştıran çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Shuttle ve ark (2001), Balcı ve ark (2003) ve Acar (2002)'ın çalışmalarında duygusal zeka puanları ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı bildirilirken; pek çok çalışmada duygusal zeka puanlarının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2008; Austin ve ark., 2007; Göçet, 2006; Uygun, 2006; Halıçınarlı ve Bender, 2006; Harrod ve Scheer, 2005; Petrides ve ark., 2004; Pau ve Croucher, 2003; Erginsoy, 2002; Aşan ve Özyer, 2003; Ciarrochi ve ark., 2001). Yunanistan ve Singapur'da üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda ise erkek öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir. (Tsaousis ve Nikolaou, 2005; Fatt ve Howe 2003). Bunun yanında hemşirelik ve işletme öğrencilerinin duygusal zeka alt boyutlarından biri olan empati becerilerin karşılaştırıldığı bir çalışmada kadınların empati puanlarının yüksek ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olduğu rapor edilmiştir (Karakaya, 2001).

Aydinoğlu ve Özyazıoğlu (2008) ise hemşirelik ve sağlık memurluğu bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada cinsiyet ile empati becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını bildirmektedir. Hemşirelik ve diğer bölümler arasında yapılan karşılaştırmalı bir başka çalışmaya rastlanamamıştır ancak kadınların duygusal zekalarının yüksek olması literatürle uyumludur. Bunun yanında çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kız öğrencilerin oluşturması ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olması erkek öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin yeterince değerlendirilemediğini de düşündürmektedir.

Duygusal zeka puan ortalamaları yaşlara göre karşılaştırıldığında 20-22 yaş grubundaki Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X} :134.0\pm 24.06$) Karşılaştırma Grubu'na ($\bar{X} :122.8\pm 29.46$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($t=2.684$ $p=0.009$). 23 ve üstü yaş grubunda da benzer şekilde Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ($\bar{X} :139.4\pm 11.19$) Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin puan ortalamasına ($\bar{X} :120.8\pm 26.19$) göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir

($t=2.923$ $p=0.006$). 17-19 yaş grubunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre duygusal zeka puan ortalamaları karşılaştırılmış 3. sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :136.0\pm16.82$) Karşılaştırma Grubu'na göre ($\bar{X} :117.0\pm27.52$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t=3.536$, $p=0.001$). Benzer şekilde 4.sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X} :134.5\pm23.70$) Karşılaştırma Grubu'na göre ($\bar{X} :114.8\pm26.45$) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=2.769$, $p=0.008$). 1. ve 2. sınıfta öğrenim gören Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.3.1). Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ve sınıfları ile puan ortalamalarının paralellik gösterdiği görülmektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde yaş ile duygusal zeka puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildiren çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda elde edilen sonucun duygusal zekanın küçük yaşlardan itibaren gelişmesi nedeniyle ortaya çıktığı bildirilmiştir (Harrod ve Scheer, 2005; Balcı ve ark., 2003; Erginsoy, 2002; İsmen, 2004). Baltaş (2006)'ın aktardığına göre ise New York'ta yapılan bir çalışmada bu bulgunun aksine yaş ilerledikçe deneyimle doğru orantılı olarak duygusal zekanın da arttığı, 50'li yaşlarda en üst düzeye geldiği bildirilmektedir. Kaya ve Keçeci (2004)'nin hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekalarını değerlendirdikleri bir çalışmada duygusal zekanın öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Buna göre Duygusal Zeka Toplam Puanı, Duygularının Farkında Olma, Duygularını Kontrol Etme, Kendini Motive Etme alt boyutlarında üçüncü sınıf öğrencilerinin en düşük ortalamaya sahip olduğu ve sınıflar arasındaki farkın üçüncü sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Bu çalışmada Empati ve İlişkilerini Kontrol Etme alt boyutlarında sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ise bu bulguların aksine Hemşirelik Bölümü'ndeki öğrencilerin Duygusal Zeka Toplam Puan ortalamalarının her sınıfta birbirine yakın olmakla birlikte ve en yüksek puan ortalamasına 2. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu; benzer

şekilde Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin en yüksek puan ortalaması 2. sınıf öğrencilerinde olduğu görülmektedir. Tutuk ve ark. (2002)'nin yaptığı bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim puan ortalamalarının 3. ve 4. sınıfta en yüksek olduğu ve sınıflar büyüdükçe empatik eğilimin arttığı bildirilmiştir. Empati becerileri ile ilgili yapılan bir başka çalışma da ise 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının 1. sınıflara göre daha yüksek olmasına karşın sınıflar arasında anlamlı bir fark olmadığı rapor edilmiştir (Aydınoğlu ve Özyazıcıoğlu 2008).

Dicle (2006)'nin üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada ise duygusal zeka alt boyutlarından sosyal beceri puanları sınıflara göre karşılaştırılmış dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal beceri puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bildirilmiştir. Tutuk ve ark.(2002) ile Dicle (2006)'nin çalışmaları Çalışmanın bulguları ile uyumludur. Çalışmada Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları yaşla birlikte artış göstermekte, Karşılaştırma Grubu'nda ise tam tersine yaşla birlikte duygusal zeka puanları düşmektedir. Bu sonucun Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretim planlarında yer alan hemşirelikte öğretim, yönetim ve psikiyatri gibi duygusal zekayı geliştirmeye yönelik dersleri özellikle 3. ve 4. sınıflarda almaları ve yıllara yayılan uygulamalı eğitimleri sırasında hasta ya da sağlıklı pek çok bireyle iletişime girerek onların duygularını tanıma, anlama ve bir yandan da kendi duygularını anlama ve kontrol etme olanağı bulmaları nedeniyle düşündürmektedir.

Algılanan sosyo-ekonomik duruma göre yapılan karşılaştırmada ise sosyo-ekonomik durumunu orta olarak belirten Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :134.0±22.91) Karşılaştırma Grubu'na göre (\bar{X} :123.8±28.48) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.825$, $p=0.005$). Düşük ve iyi sosyo-ekonomik duruma göre yapılan karşılaştırmada Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.3.1). Duygusal zeka ile ilgili çalışmalar incelendiğinde duygusal zeka ve algılanan sosyo-ekonomik durumla ilgili farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Harrod ve Scheer (2005)'in 16-19 yaş grubundaki

gençlerle yaptıkları çalışmada ailenin geliri arttıkça gençlerin duygusal zeka puanlarının da arttığı bildirilmektedir. Göçet (2006)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı bir başka çalışmada ise duygusal zeka ile sosyo-ekonomik durum arasında ilişki olmadığı rapor edilmiştir. Balcı ve ark. (2003)'nin yönetici adayları ile yaptıkları başka bir çalışmada da benzer şekilde algılanan sosyo-ekonomik durum ile duygusal zeka arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı bildirilmektedir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde de düşük ve iyi sosyo-ekonomik düzeylerde fark bulunamazken; orta sosyo-ekonomik duruma sahip hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumlarını orta düzeyde algılayan öğrencilerin oluşturması ($p<0.05$) ve sosyoekonomik durumunu orta düzeyde olduğunu belirten Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'na göre yüksek olmasına bağlanabilir. Ayrıca diğer sosyo-ekonomik gruplara yönelik verilerin yetersizliği nedeniyle kötü ve iyi sosyoekonomik duruma göre yeterince değerlendirme yapılamamış olabileceği düşünülmektedir

Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının ($\bar{X} :139.2\pm18.51$) karşılaştırma grubunun puan ortalamasına göre ($\bar{X} :125.5\pm28.37$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t= 3.426, p=0.001$) (Tablo4.3.1). Çocukluğunu köy ve ilçe de geçiren Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Bu konuda yapılan bir çalışmada adolesan gençlerin yaşadıkları bölge ile duygusal zeka puanları karşılaştırılmış ve gençlerin yaşadığı bölgenin duygusal zekalarını etkilemediği bildirilmiştir (Harrod ve Sheer, 2005).

Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Bölümleri'nde öğrenim gören öğrencilerin empatik becerilerinin araştırıldığı bir çalışmada ise bir il merkezinde yaşayan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek olmasına karşın anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Aydınoglu ve Özyazıcıoğlu 2008). Bu sonuçlar il merkezlerinin çocukların sosyal çevrenin daha geniş olması, daha farklı yaşam olayı ile karşılaşma olanağının olması, eğitim

olanaklarının daha fazla olması nedeni ile duygusal zekanın gelişmesine olanak sağladığını düşündürmektedir.

Okul öncesi eğitim alma durumu ile duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında okul öncesi eğitim alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :145.3±11.97) Karşılaştırma Grubu'na göre (\bar{X} :126.3±27.52) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($u=3.113$, $p=0.002$). Okul öncesi eğitim almayan Hemşirelik Bölümü ile Karşılaştırma Grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo4.3.1). Duygusal zekanın gelişimi özellikle bir yanda bilişsel, diğer yanda da biyolojik olgunlaşma gibi gelişim süreçleriyle içiçedir ve anaokulundan yüksek öğrenime dek her eğitim kademesinde önemlidir (Yeşilyaprak, 2001). Literatür incelendiğinde çalışma ile benzerlik gösteren karşılaştırmalı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak çeşitli yayınlarda çalışmanın sonuçları ile uyumlu olarak okul öncesi dönemin çocukların duygularını tanımanın ilk adımı olduğu ve okul öncesi eğitimlerle çocukların kendi duygularını tanımalarına ve duygularını göstermelerine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Goode, 2007; Rice, 2006).

Bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı bireyler olması, yaşamdan doyum sağlaması yaşadıkları ailenin işlevlerini sağlıklı biçimde yerine getirmesi ile mümkündür. Aileler, içinde buldukları toplumların gelişmişlik düzeylerine göre yapı ve fonksiyonları bakımından farklılık göstermektedir. Duygusal zekanın aile içi ilişkilerin kalitesinde ve işlevlerin yerine getirilmesinde önemli olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada çekirdek aileye sahip hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalaması (\bar{X} :132.9±21.97), karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamasından (\bar{X} : 125.3±30.59) yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.138$, $p=0.034$) (Tablo4.3.2). Literatürde bu konuda yapılmış bir çalışmaya rastlanamamış ancak duygusal zeka alt boyutlarından biri olan Empati ile ilgili olarak üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda aile yapısı ile empati becerileri puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı bildirilmiştir (Karakaya 2001; Aydınoglu, 2008). Çalışmada Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'nun puan ortalamaları incelendiğinde her grupta çekirdek ve geniş aile yapısına sahip öğrencilerin duygusal

zeka puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Çalışmadaki sonuçlar incelendiğinde çekirdek aileye sahip Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının daha yüksek olması, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının genel olarak karşılaştırma grubundan yüksek olmasından kaynaklandığı şeklinde de yorumlanabilir.

Çalışmada baba eğitim düzeyi lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamaları (\bar{X} :138.4±14.10), Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerinin puan ortalamalarından (\bar{X} :121.0±28.03) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t= 4.771 p=0.000). Anne eğitim düzeyi ve duygusal zeka puan ortalamaları incelendiğinde ise anne eğitim durumu lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :139.3±18.36) Karşılaştırma Grubuna göre (\bar{X} :118.3±26.04) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t= 4.771, p=0.000) (Tablo 4.3.2). Yapılan çalışmalarda benzer bulgulara rastlanmaktadır. Harrod ve Scheer (2005) 200 gençle yaptıkları çalışmada Çalışmanın bulguları ile uyumlu olarak anne ve baba eğitiminin duygusal zekayı etkilediği anne babanın eğitimi arttıkça duygusal zekanın da arttığını bildirmişlerdir. Karakaya (2001)'nin Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada annesi okuryazar olmayan öğrencilerin empati puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olmakla beraber anlamlı bir farklılık olmadığı bildirilmiştir. Aynı çalışmada baba eğitim durumunun Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin empati puanları arasında fark oluşturmadığı bildirilmektedir. Dicle (2006)'nin çalışmasında sosyal beceri puanı en yüksek grup, anne ve baba eğitim durumu üniversite ve üstünde olan üniversite öğrencileridir. Bu çalışmada anne ve babanın eğitim durumu yükseldikçe sosyal beceri puan ortalamalarının da arttığı rapor edilmektedir. İsmen (2004)'in ailelerle yaptığı bir çalışmada ilkokul mezunu anababaların en düşük duygusal zeka puanlarını aldıkları bildirilmektedir. Bu bulgular çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Ancak diğer yandan annesi ilkokul ve altında eğitim alan Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin ölçek puanlarının diğer anne eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın eğitim düzeyi düşük olan annelerin çoğunlukla çalışma yaşamına katılmaması sebebi ile çocukları ile daha

yakın ilişkiler kurabilmesi, çocukların gelişimini daha yakından takip edebilmesi, sosyal yaşama daha çok katabilmesi sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Dikkat edilmesi gerektiği düşünülen bir konuda Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre duygusal zeka puanlarının birbirine yakın olmasıdır. Bu sonuçlar hemşirelik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin duygusal zeka puanlarının anne eğitim durumundan etkilenmediğini düşündürmektedir.

Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin algıladığı çocuk yetiştirme tutumu ile duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumlu bulan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamazken, çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz bulan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X} : 134.4 \pm 29.55$) Karşılaştırma Grubunun puan ortalamasından ($\bar{X} : 118.0 \pm 29.18$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.231$ $p=0.029$) (Tablo 4.3.2). Ailelerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların duygusal zekaları üzerine etki etmektedir. Duygusal beyinin işlevsel bozukluklarının nedenin daha çok çocukluk yaşamında uğranılmış olumsuzlukların duygusal beyin üzerine kaydedilmiş izlerinden kaynaklanmakta olduğu belirtilmektedir. Çocukluk çağında aile ortamında karşılaşılan olumsuz tutum ve davranışlar sonucunda duygusal süreçler etkilenmekte, çeşitli bunalımlar, tedirginlikler, zevk ve ilgi azlığı gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Olumsuz anababa tutumlarının çocukların benlik algısını etkilediği yetersizlik duyguları yaşattığı, çekingenliğe, sosyal ilişkiler kurmada güçlüklerle neden olduğu, ya bağımsız hareket edemeyen ya da saldırgan davranışlar gösteren bireyler olmalarına neden olduğu; olumlu aile tutumlarının ise çocukların sosyal yeterliliğe sahip, başkalarının gereksinimlerine karşı duyarlı, özgüvenli, sosyal sorumluluk gösteren bireyler olmasına katkıda bulunduğu bilinmektedir. (Tuğrul 1999; Usta 2004; Demiriz ve Öğretir 2007; Yavuzer 2003) Goleman (2006)'nın aktardığına göre Washington Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada duyguları göz ardı etmek, duygularına saygı göstermemek, fazlasıyla serbest bırakmak gibi tutumların duygusal açıdan yetersiz anababa tutumları arasında en sık rastlananlar olduğu bildirilmiştir. Aile tutumları ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda bu bilgiyi desteklemektedir. Ciarrochi ve ark (2001)

adölesanlarla yaptığı çalışmada sıcak anne baba tutumunun gençlerin duygusal zeka puanlarını olumlu etkilediği bildirilmektedir. Şimşek (2006) de duygusal zeka ile anababa tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmış; anababa tutumları demokratikleştikçe bireyin özfarkındalığının, duygusal farkındalığının ve empati becerisinin arttığı rapor etmiştir. Aynı çalışmada anababanın korumacı ve otoriter tutumunun duygusal zekayı olumsuz etkilediği; otoriter tutum ile empati arasında olumlu; özfarkındalık ve duygusal farkındalık arasında ise olumsuz ilişki olduğu bildirilmiştir. Erdoğan (2008) ise araştırmasında duygusal zeka toplam puanları ile anababa tutumları arasında ilişki olduğunu demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının duygusal zeka gelişiminin, otoriter ve ilgisiz ana baba tutumlarına göre daha yüksek olduğunu, diğer duygusal zeka alt boyutları ile anababa tutumları arasında ilişki bulunmadığını rapor etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu hem olumlu hem de olumsuz olduğunu belirten Hemşirelik Bölümü öğrencilerin puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu; Karşılaştırma Grubu'nda ailesinin çocuk yetiştirme tutumunun olumlu olduğunu belirten öğrencilerin puan ortalamalarının olumsuz olduğunu belirten öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum hemşirelik eğitiminin duygusal zekaya olumlu katkıda bulunduğunu düşündürmektedir. Diğer yandan bu sonuçlar Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin eğitimleri özelliği nedeni ile Karşılaştırma Grubu'na göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanırsa, ailelerin öğrencilerin duygusal zekaları üzerindeki olumsuz etkisinin eğitim yolu ile azaltılabileceği de düşünülebilir.

5.4 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailesine İlişkin Bazı Özelliklere Göre İletişim Becerileri

Çalışmada hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerine göre iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 4.4.1). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları cinsiyete göre karşılaştırıldığında Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören kadın öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamaları ($\bar{X} : 79.7 \pm 8.34$) Karşılaştırma Grubu'ndaki kadın öğrencilerin puan ortalamasından ($\bar{X} : 73.5 \pm 12.69$) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu

($t=4.461$, $p=0.000$); erkek öğrenciler arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$) (Tablo 4.4.1). Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların iletişim becerilerinin erkeklere göre daha gelişmiş olduğu bildirildiği görülmektedir. 21-41 yaş grubundaki emniyet personelinin iletişim becerilerinin değerlendirildiği bir çalışmada iletişim becerileri puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Koroğlu, 2006). Korkut(2005)'un 25-43 yaş arasındaki 16 yetişkinle yaptığı çalışmada verilen iletişim eğitimi sonrasında kadın katılımcıların daha yüksek iletişim becerisi puan ortalamalarına sahip oldukları bildirilmektedir. İletişim becerilerinden biri olan empatik beceriler ile ilgili hemşirelik öğrencileri yapılan çalışmalarda kadın öğrencilerin empatik beceri puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Karakaya, 2001); bir başka çalışmada ise cinsiyet ile empatik beceri puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Aydınoglu ve Özyazıcıoğlu, 2008). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerini de içeren sosyal becerilerini (sözel olmayan iletişim becerileri, sözel olmayan iletişimleri yorumlama, duyuşsal ve sözel olmayan tepkileri düzenleme, iletişim kurma ve iletişime katılma gibi) kadın öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bildirilmektedir (Deniz, 2003). Ancak diğer yandan Goleman (2006)'nın aktardığına göre Amerika'da yapılan bir çalışmanın sonucunda bilinenin aksine erkeklerinde kadınlar kadar iletişim becerisine sahip olduğu ancak erkeklerin başkalarının duygularını anlayıp bunları iletmenin güçsüzlük belirtisi olduğunu düşüncülerinden dolayı sözel olarak ifade etmedikleri bildirilmektedir. Çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur, ayrıca bu sonuçlar genel olarak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin iletişim puanlarının Karşılaştırma Grubuna göre daha yüksek olması ile de açıklanabilir. Diğer yandan çalışmaya katılan erkek öğrencilerin sayılarının sınırlı olması bu grubun yeterince değerlendirilemediğini düşündürmektedir.

Yaş gruplarına göre iletişim becerileri puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise 17-19 ve 20-22 yaş gruplarında Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları (17-19 yaş $\bar{X} :83.3\pm5.61$; 20-22 yaş $\bar{X} :74.0\pm12.45$), Karşılaştırma Grubunun puan ortalamalarından daha yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla 17-19 yaş $t= 3.341$,

p=0.001; 20-22 yaş t=3.087, p=0.002). 23 ve üstü yaş grubu İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). Araştırmaya katılan 1. sınıf Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :81.1±8.33) Karşılaştırma Grubu'nun puan ortalamalarına (\bar{X} :73.5±12.06) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 3.335, p=0.001). 2. sınıf Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :82.2±7.90) Karşılaştırma Grubu'na (\bar{X} :76.6±11.95) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 2.060 p=0.045). Benzer şekilde 4. sınıf Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :80.6±7.70) Karşılaştırma Grubu'na göre (\bar{X} :72.8±13.93) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 2.340, p=0.026). Sonuçlar incelendiğinde hem Hemşirelik Bölümü hem de Karşılaştırma Grubu'nda en düşük puan ortalamasına 3. sınıf öğrencilerinin; en yüksek puan ortalamasına 2. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir. Ancak Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'nda 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05) (Tablo 4.4.1). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada öğrencilerinin iletişim becerilerinden biri olan karar verme ve özsaygı puan ortalamalarının sınıflara göre değişkenlik gösterdiği ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmiştir (Avşaroğlu, 2007). Tutuk (2002)'un çalışmasında ise iletişim becerileri puanı ortalaması sınıflara göre iletişim becerileri puan ortalaması en yüksek 3. sınıf öğrencilerine aittir. Bu çalışmada gruplar arasında fark bulunmuş farkın 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin empati becerileri ile ilgili yapılan bir çalışmada ise empati becerileri puan ortalamalarının öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf yükseldikçe arttığı gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmektedir (Mete ve Gerçek, 2005). Hemşirelik ve İşletme bölümü öğrencilerinin empati becerilerinin karşılaştırıldığı bir başka çalışmada 1. ve 4. sınıflarda ki öğrencilerin empati becerileri puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Her iki sınıfta da Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının İşletme Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmiştir (Karakaya, 2001). Bu bulgular çalışmanın yapıldığı

Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda Kişilerarası İlişkiler dersinin 1. sınıfın 2. dönemde verilmesi ve öğrencilerin hastane deneyimleri ile birlikte hasta ya da sağlıklı pek çok bireyle iletişime girerek iletişim becerilerini artırmaları ve 4. sınıfın 1. döneminde aldıkları Psikiyatri Hemşireliği dersinin yardım becerileri, iletişim becerileri gibi konuları içermesi ve öğrencilerin bu dersin bir gereği olarak bu becerileri kullanması nedeniyle 1., 2., ve 4. sınıflarda iletişim becerileri puanlarının arttığı; 3. sınıfta ise yoğun olarak iletişim becerilerini içeren bir ders olmadığından bu dönemdeki öğrencilerin puanlarının düştüğünü düşündürmektedir.

Öğrencilerin algıladıkları sosyo-ekonomik durumlarına göre iletişim becerileri ölçek puanları karşılaştırıldığında orta ve iyi sosyo-ekonomik düzeye sahip Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (orta \bar{X} :79.9±7.66; iyi \bar{X} : 87.1±6.08) Karşılaştırma Grubu'nun puan ortalamalarından (orta \bar{X} :73.9±12.16; iyi \bar{X} :73.2±14.10) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (orta t=4.203, p=0.000; iyi u=2.921, p=0.003). (Tablo 4.4.1). Çocukluğunu bir ilçe merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :79.9±6.44), Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarından (\bar{X} :71.1±13.6) yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=3.647 p=0.001) (Tablo 4.4.1). Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları (\bar{X} :80.9±7.55) Karşılaştırma Grubu'na (\bar{X} :75.0±12.42) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=3.446 p=0.001). (Tablo 4.4.1) Köroğlu (2006)'nun emniyet personeli ile yaptığı bir çalışmada mesleğe atılmadan önce yaşadıkları yerleşim birimlerine göre iletişim becerileri değerlendirilmiş, il merkezinde yaşayanları ilçe ve köylerde yaşayanlardan daha yüksek puanlar aldıkları, puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmektedir. Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin empatik becerilerinin araştırıldığı bir çalışmada ise bir il merkezinde yaşayan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek olmasına karşın anlamlı bir fark olmadığı bildirilmektedir (Aydınoglu ve Özyazıcıoğlu 2008). Bu sonuçlar il merkezlerinin çocukların sosyal çevrenin daha geniş olması, daha farklı yaşam olayı

ile karşılaşma olanağının olması, eğitim olanaklarının daha fazla olması nedeni ile iletişim becerilerinin gelişmesine olanak sağladığını düşündürmektedir.

Öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumlarına göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçek puan ortalamaları incelendiğinde ise okul öncesi eğitim alan ve almayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (Alan \bar{X} :82.8±7.12; Almayan \bar{X} :79.4±8.60) Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamasından (Alan \bar{X} :72.6±15.04; Almayan \bar{X} : 74.3±10.46) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $u=2.541$, $p=0.011$; $t=3.684$ $p=0.000$) (Tablo 4.4.1). Etkili bir okul öncesi eğitim programının çocuklara çeşitli aktiviteler aracılığı ile iletişim becerilerini kazandırması gerekmektedir (Senemoğlu,1994). Okul öncesi eğitimin önemi üzerine yapılan bir çalıştay raporunda da bu konunun önemi üzerinde durulmuş ve okul öncesi eğitimin çocukların özerkleşmesine, duygu kontrolünün, saldırganlığın, dürtüsellüğün denetim altına alınması, problem çözme becerilerinin kazandırılması gibi konularda etkili olduğu vurgulanmıştır (Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Politikaları II. Çalıştayı, 2007). Bu konuda yapılan karşılaştırmalı başka bir çalışmaya literatürde rastlanamamıştır. Genel olarak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin iletişim ölçeği puan ortalamaları Karşılaştırma Grubu'na göre yüksektir. Ancak sonuçlar incelendiğinde okul öncesi eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerin puanlarının aynı gruptaki genel ortalamadan (\bar{X} :79.91±8.47) yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar okul öncesi eğitimin iletişim becerilerini artırmakta etkili olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Bireyin yaşamdan doyum sağlaması, işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun kişi olarak yetişmesi öncelikle aile çevresinde sağlanır. Kişilerin sağlıklı bireyler olmaları yaşadıkları ailenin işlevlerini sağlıklı biçimde yerine getirmesi ile mümkündür. Cinsel doyum, üreme çoğalma, çocuğun bakımı, eğitimi ve sosyalleştirilmesi şeklinde ifade edilebilecek olan fonksiyonlar ailenin başlıca işlevleri olarak değerlendirilmektedir. Aile, her şeyden önce birey için birincil grupların işlevlerine sahip bir etkinlik alanı olduğu için ruhsal doyum gereksinimini karşılama açısından temel bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Bireyin birincil sosyalleşme alanı aile kurumudur. Bu kurumda, birey otomatikman ailenin

dünya görüşünü kabul eder (Gönüllü ve İçli, 2001; Yıldırım, 2005). Geleneksel geniş aileler birden fazla kuşağın bir arada yaşadığı ailelerdir. Çekirdek aile ise anne baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşur (Gönüllü ve İçli, 2001). Çalışmada çekirdek ($\bar{X}:79.5\pm 8.47$) hem de geniş ($\bar{X}:81.4\pm 8.47$) aile tipine sahip hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ölçek puan ortalamaları karşılaştırma grubunun puan ortalamalarına ($\bar{X}:73.6\pm 12.72$; $\bar{X}:73.8\pm 9.15$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür (sırasıyla $t=4.052$ $p=0.000$; $t=2.562$ $p=0.017$) (Tablo 4.4.2). Karakaya (2001)'nin iletişim becerilerinden biri olan empati ile ilgili olarak hemşirelik ve işletme bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin empati becerileri puanları aile tipine göre karşılaştırılmış çekirdek ve geniş aile yapısına sahip öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı rapor edilmiştir. Bu bulgu Çalışmanın sonuçları genel olarak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamasından yüksek olması ile açıklanabilir.

Çalışmada Hemşirelik ve Karşılaştırma Bölümü'ndeki öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerine göre ile iletişim becerileri puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 4.4.2). Anne eğitim düzeyi ilkokul ve altında olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X}:79.9\pm 8.53$) Karşılaştırma Grubuna ($\bar{X}:74.4\pm 12.33$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=3.102$ $p=0.003$). Anne eğitim düzeyi lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{X}:80.1\pm 9.10$) Karşılaştırma Grubuna ($\bar{X}:71.8\pm 12.99$) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($u=2.366$, $p=0.018$). Anne eğitim düzeyi ortaokul olan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Baba eğitim düzeyine göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise baba eğitim düzeyi ortaokul ($\bar{X}:82.4\pm 8.01$) ve lise ve üstü ($\bar{X}:80.0\pm 7.64$) olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubuna göre ($\bar{X}:73.1\pm 14.30$; $\bar{X}:73.3\pm 12.42$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $t=2.384$ $p=0.023$; $t=2.990$ $p=0.004$). Baba eğitim durumu ilkokul ve altında olan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir

fark bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.4.2). Üniversite öğrencilerinin empati becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir başka çalışmada annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer gruplara göre en yüksek düzeyde olduğu ancak gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı; baba eğitim durumu karşılaştırıldığında ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin puan ortalamalarının en yüksek düzeyde olduğu ancak baba eğitim durumunun öğrencilerin empati puanlarına etki etmediği bildirilmektedir (Karakaya, 2001). Bu sonuçlardan yola çıkarak eğitilmiş anne ve babaların çocuklarının iletişim becerilerinin daha gelişmiş olduğu düşünülebilir.

Anababalar tarafından verilen destek ya da baskının çocuğun sosyal yeterliliği üzerinde etkilerinin olduğu, olumsuz aile tutumlarının, sağlıksız bir gelişim kaynağı olduğu, özellikle çocukla daha uzun beraber olan annelerin tutumunun çocukluktan başlayarak, benlik yapısının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Demiriz ve Öğretir, 2007). Ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların kendini tanımaları, karar verebilmeleri, insanlarla olan etkileşimlerini etkiledikleri; aşağılık duygusuna sahip oldukları; buna karşılık, demokratik tutumları olan ebeveynlerin çocukları, girişim yeteneğine sahip, özgüveni olan, kendi kendine kararlar alıp bunların sorumluluğunu taşıyabilen ve bağımsız davranabilen kişiler oldukları bildirilmektedir (Yavuzer, 2004; Yavuzer, 2005). Çalışmada ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarına göre iletişim puan ortalamalarına bakıldığında hem olumlu ($\bar{X} : 79.5 \pm 8.33$) hem de olumsuz ($\bar{X} : 79.7 \pm 9.30$) çocuk yetiştirme tutumu algılayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın ve Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından ($t=3.126$ $p=0.002$; $t=3.126$ $p=0.002$) yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (sırasıyla $t=3.126$ $p=0.002$; $t=3.126$ $p=0.002$). Karşılaştırma Grubu'nda ise ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumlu algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının olumsuz algılayanlardan yüksektir (Tablo 4.4.2). Literatürde bu konuda yapılmış karşılaştırmalı bir çalışmaya rastlanamamıştır ancak Karşılaştırma Grubu'ndaki sonuçlar literatür bilgisi ile uyumludur. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamalarının karşılaştırma grubundan yüksek olması, hemşirelik eğitiminin iletişim becerilerini kazandırması ile açıklanabilir. Hemşirelik Bölümü

öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın olması ise ilgi çekici bir bulgudur. Bu sonuç ailenin olumsuz tutumlarının iletişim becerilerine olan etkisinin eğitimin yoluyla değiştirilebileceğini düşündürmektedir.

5.5 Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin iletişim eğitimi alma durumlarına göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ortalamaları karşılaştırıldığında iletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının ($\bar{X} : 137.0 \pm 18.58$) Karşılaştırma Grubu puan ortalamalarından ($\bar{X} : 130.3 \pm 29.01$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.494$, $p=0.015$). İletişim eğitimi almayan hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin duygusal zeka toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.5.2.). Bu konuda yapılan yayınlar incelendiğinde gençlik yıllarından sonra gelişmeyen bilişsel zekanın aksine, duygusal zekanın eğitimle gelişebilmektedir. Literatür incelendiğinde pek çok yayında duygusal zekanın iletişim becerileri ile ilişkili olduğu eğitimle geliştirilebileceği vurgulanmaktadır. (Salovey ve Mayer, 1990; Barker 1999; Bellack 1999; Tuğrul 1999; Lanser, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Conolly, 2002; Radford, 2002; McMullen 2003; Fuimano, 2004; Akerjordet ve Severinson 2004; Sardo, 2004; Louie ve ark., 2006). Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise eğitimin üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerine olumlu etkisi olduğunu gösteren bulgulara rastlanmaktadır. Lewis ve ark. (2004) 112 tıp fakültesi 1. sınıf öğrencisi ile duygusal zeka konulu bir workshop çalışması yapmışlar ve sonuçlarını rapor etmişlerdir. 2 saat süren workshoptan sonra öğrenciler bu çalışmayı olumlu bulduklarını, çalışmanın duygusal zekayı anlamada yardımcı olduğunu ve katılımcıların sayısının azaltılarak, sonuçların öğrenciler ile eğitimcilerin yalnız tartışılmasının daha faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Farklı bölümlerdeki öğrenciler ve çalışanlarla yapılan çalışmalarda da eğitimleri sırasında iletişim, psikoloji, insan ilişkilerine yönelik dersler alan bireylerin duygusal zeka puanlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (Erginsoy, 2002;

Göçet,2006; Erdoğan, 2008; Ersanlı, 2003; Dicle, 2006; Çeçen ve İnanç, 2003; Ulpınar, 1997).

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise iletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :78.8±8.93) iletişim eğitimi alan Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t=2.452 p=0.016). Benzer şekilde iletişim eğitimi almayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin de puan ortalamaları (\bar{X} :81.1±7.83) karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarına (\bar{X} :73.3±13.50) göre yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlıdır (t=4.402 p=0.000) (Tablo 4.5.2.).

Etkili iletişim hemşirelik uygulamalarına ve hastaların sağlığına olumlu katkı sağlar. Öğrenci hemşirelerin eğitiminde odaklanması gereken en önemli konuda iletişim becerileridir. Literatürde bu konuda yapılan pek çok çalışma vardır. Bu çalışmalar özellikle empati, farkındalık, görüşme becerileri, kritik düşünme ve atılganlığın geliştirilmesine odaklanmaktadır (Miguel ve ark, 2006). Yılmaz (2005)'ın hemşirelik öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada, eğitimin iletişim becerilerinden biri olan atılganlığa etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada 50 deney 50 de kontrol grubu oluşturulmuş ve deney grubuna 11 oturumdan oluşan atılganlık eğitimi verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde eğitim sonrasında deney grubunun ön test son test puanları ve deney ve kontrol grubunun son test puanları karşılaştırılmış her iki karşılaştırmanın sonuçlarının eğitimin etkinliğini destekler nitelikte olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada eğitime katılan öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmeye başladıkları, sınıf arkadaşları ile bağlarının güçlendiğini, kendilerine olan güvenlerinin arttığı rapor edilmiştir. Çam ve Engin (2006)'nin çalışmasında ise psikiyatri kliniğinde çalışan 22 hemşireye duygusal zekanın alt boyutlarından biri olan farkındalık eğitimi verilmiş ve değerlendirme de ön test son test yöntemi kullanılmıştır. 72 saatlik eğitim sonrasında hemşirelerin hem kendi duygularının hem de hastaların duygularını tanımada daha başarılı oldukları rapor edilmiştir. Tutuk ve ark (2002)'da yaptıkları çalışmada hemşirelik eğitiminin öğrencilerin empatik eğilimlerini ve iletişim becerilerini artırdığını bildirmektedir. Avustralya'da anadili İngilizce olmayan hemşirelik öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada klinik

tabanlı bir iletişim programı hazırlanmış, özellikle sözel iletişim becerilerine ilişkin eğitim verilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda hem çalışmaya katılan öğrencilerden hem de hastalardan olumlu geri bildirimler alındığı rapor edilmiştir (Miguel ve ark, 2006). Korkut (2005)'un 25-43 yaş arasındaki 16 yetişkinle yaptığı çalışmada verilen iletişim eğitimi sonrasında çalışmaya katılanların iletişim becerilerinde artış olduğu bildirilmektedir. Anababalarla (26-45 yaş) yapılan bir başka çalışmada da verilen iletişim eğitimi sonrasında, anababaların bilgi testinden aldıkları puanların arttığı görülmüştür (Sala Razi, 2004). Cihangir (2001)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada deney ve kontrol grupları oluşturarak deney grubuna 6 oturumdan oluşan bir iletişim becerilerinden biri olan dinleme eğitimi verilmiş ve sonuçları eğitim sonunda ve eğitimden 5 ay sonra değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda deney grubunda ki öğrencilerin dinleme ölçeği puanlarının kontrol grubuna göre yüksek ve anlamlı olduğu ve eğitimden 5 ay sonra da dinleme becerisinin gelişmeye devam ettiği bildirilmektedir.

Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin eğitim programları incelendiğinde öğrencilerin çeşitli yıllara yayılmış, iletişim, psikoloji, hemşirelikte eğitim, hemşirelikte yönetim ve psikiyatri hemşireliği derslerini aldıkları; karşılaştırma grubunda ise yalnız teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin eğitim psikolojisi derslerini aldıkları görülmektedir. Çalışmanın sonuçları literatürle uyumlu olarak ve duygusal zeka ve iletişim becerilerinin eğitimle geliştirebileceği bilgisini destekler niteliktedir.

5.6 Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerileri puan ortalamaları karşılaştırıldığında erkeklerin (\bar{X} :102.0±39.10) ve okul öncesi eğitim almayanların (\bar{X} :131.9±25.23) duygusal zeka puan ortalamalarının en düşük düzeyde olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (u=2.065, p=0.039). Yaş, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik durum ve çocukluğunun geçtiği yere göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise 23 yaş ve üzeri yaş grubunda (\bar{X} :73.3±12.55), 3.

(\bar{X} :72.0±12.16) ve 4. (\bar{X} :72.8±13.93) sınıflarda öğrenim gören, sosyo-ekonomik durumunu düşük algılayan öğrencilerin (\bar{X} :71.4± 8.26) puan ortalamalarının düşük olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (F=3.199, p= 0.026). Cinsiyet, çocukluğunun geçtiği yer ve algılanan sosyo-ekonomik duruma göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05).

Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinde duygusal zeka puan ortalamalarının cinsiyetlere göre karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak farklı alanlardaki bireylerle yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerin puanlarının yüksek olduğu çalışmalara rastlanmakla birlikte (Tsaousis ve Nikolaou, 2005; Fatt ve Howe 2003) kadınların duygusal zeka puanlarının daha yüksek olduğunu bildiren çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2008; Austin ve ark., 2007; Göçet, 2006; Uygun, 2006; Halıcınarlı ve Bender, 2006; Harrod ve Scheer, 2005; Petrides ve ark., 2004; Pau ve Croucher, 2003; Erginsoy, 2002; Aşan ve Özyer, 2003; Ciarrochi ve ark., 2001). Bu bulgular çalışmamızla uyumludur. Literatür incelendiğinde okul öncesi eğitimin duygusal zekayı olumlu etkilediği görülmektedir (Goode, 2007; Rice, 2006). Çalışmamızın sonuçları bu bilgiyi destekler niteliktedir.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerinin iletişim becerilerinden biri olan karar verme ve özsaygı puan ortalamalarının sınıflara göre değişkenlik gösterdiği ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmiştir (Avşaroğlu, 2007). Tutuk (2002)'un çalışmasında ise iletişim becerileri puanı ortalaması sınıflara göre iletişim becerileri puan ortalaması en yüksek 3. sınıf öğrencilerine aittir. Bu çalışmada gruplar arasında fark bulunmuş farkın 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin empati becerileri ile ilgili yapılan bir çalışmada ise empati becerileri puan ortalamalarının öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf yükseldikçe arttığı gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bildirilmektedir (Mete ve Gerçek, 2005). Yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde yaş ve sınıf yükseldikçe iletişim becerileri puanları artarken çalışmamızın sonuçları artan yaş ve sınıfla birlikte iletişim becerileri puanları düşmektedir. Bu sonuçların Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda öğrencilere iletişim becerilerini kazandırmayı amaçlayan

Kişilerarası İlişkiler dersinin 1. sınıf eğitim planında yer alması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

5.7 Araştırmaya Katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Bazı Ailesel Özelliklere Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin ailelerine ilişkin özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Literatürde duygusal zeka ve iletişim becerilerinin anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile tipi ve ailenin çocuk yetiştirme tutumları gibi etkenlerden etkilendiği bildirilmektedir. Ancak çalışmamızın sonuçları incelendiğinde hem duygusal zeka hem de iletişim becerileri puanlarının bu değişkenlerden etkilenmediği görülmektedir. Bu durum aileden gelen bazı olumsuzluklara karşın hemşirelik eğitiminin öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğunu düşündürmektedir.

5.8 Araştırmaya katılan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

İletişim eğitimi alma durumlarına göre Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerileri puanları karşılaştırıldığında iletişim eğitimi alan öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının ($\bar{X} : 137.0 \pm 18.58$) almayan ($\bar{X} : 125.0 \pm 27.63$) öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t=2.360$, $p=0.020$); iletişim becerileri puan ortalamaları arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde duygusal zekanın ve iletişim becerilerinin eğitimle geliştiğini gösteren pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Salovey ve Mayer, 1990; Ulpınar, 1997; Barker 1999; Bellack 1999; Tuğrul 1999; Lanser, 2000; Yeşilyaprak, 2001; Conolly, 2002; Radford, 2002; Erginsoy, 2002; Tutuk ve ark., 2002; McMullen 2003; Çeçen ve İnanç, 2003; Eranlı, 2003; Fuimano, 2004; Akerjordet ve Severinson 2004; Sardo, 2004; Louie ve ark., 2006; Göçet, 2006; Dicle, 2006;; Çam ve Engin, 2006; Miguel ve ark, 2006; Erdoğan, 2008). Çalışmamızın sonuçları

incelendiğinde iletişim eğitimi aldığını bildiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının almayanlardan yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olması literatür ile uyumludur. Ancak iletişim becerileri puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olması literatür ile paralellik göstermemektedir.

5.9 Araştırmaya Katılan Hemşirelik ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğrencilerin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 4.6.1’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi duygusal zeka toplam puanı ($r=0.339$, $p=0.000$) ve duygusal zeka alt boyutları olan Duyguların Farkında Olma ($r=0.325$, $p=0.000$), Duygularını Yönetme ($r=0.270$, $p=0.000$), Kendini Motive Etme ($r=0.288$, $p=0.000$), Empati ($r=0.299$, $p=0.000$), Sosyal Beceriler ($r=0.270$, $p=0.000$) ile İletişim Becerilerini Değerlendirme ölçek puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arttıkça iletişim becerileri puan ortalamaları da artmaktadır. Benzer şekilde duygusal zeka toplam puanı ile tüm duygusal zeka alt boyutları arasında; ve tüm alt boyutların birbirleri ile pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir ($p=0.000$). Duygusal zeka ile ilgili çalışmalar incelendiğinde Çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu olarak duygusal zekanın stresle baş etme, iletişim, becerileri, anksiyete, benlik saygısı vb. ile ilişkisini araştıran çalışmalara rastlanmaktadır. Erginsoy (2002)’un farklı bölümlerdeki üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada duygusal zeka ile iletişim becerileri ölçek puanları arasındaki ilişki incelenmiş, duygusal zeka ile iletişim becerileri ölçeği alt boyutlarından Sosyallik, Destekleyicilik, Dengelilik arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu rapor edilmiştir. Buna göre duygusal zeka puanları arttıkça iletişim becerileri alt ölçek puanları da artmaktadır. Kişilerarası ilişkiler ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada Schutte ve ark (2001) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada duygusal zeka puanları arttıkça sosyal beceriler, iletişim ve işbirliğinin arttığı; empati ve duygularının farkında olma ile duygusal zeka puanları arasında ilişki bulunamadığı rapor edilmiştir. Schutte ve ark (2003) de yaptıkları çalışmada

duygusal zeka puanları yükseldikçe stres puanlarının da düştüğü bildirilmektedir. Göçet (2006)'in çalışmasında ise duygusal zeka düzeyi arttıkça, bazı olumlu baş etme yöntemlerini kullanma durumlarının da arttığı, olumsuz baş etme yöntemlerini kullanma durumlarının ise azaldığı rapor edilmiştir. Pellitteri (2002)'nin ABD'de yaptığı çalışmada baş etme yöntemleri ile ilgilidir. Bu çalışmaya göre duygusal zeka ile fonksiyonel baş etme yöntemleri arasında olumlu; fonksiyonel olmayan baş etme yöntemleri ile olumsuz ilişki vardır. Avustralya'da yapılan bir başka çalışma ise benlik saygısı ve anksiyetenin duygusal zeka ile olan ilişkisi araştırılmış ve duygusal zeka alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça benlik saygısının arttığı, anksiyete düzeylerinin ise düştüğü rapor edilmiştir (Ciarrochi ve ark. 2001). Ayrıca Ciarrochi ve ark.(2001)'nin adolesanlarla yaptığı bu çalışmada duygusal zeka alt boyutlarının birbirleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu bildirilmektedir. İsmen (2004)'in anababalarla yaptığı bir çalışmada ise İletişim, Duygusal Tepki Verebilme gibi Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları ile Duygusal Zeka puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir. Schuutte ve ark.(2007)'nin yaptıkları bir başka çalışmada ise literatür taraması yapılarak duygusal zeka ile sağlık (fiziksel, ruhsal ve psikosomatik) ilişkisinin araştırıldığı 35 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda bireylerin duygusal zeka düzeyleri yükseldikçe sağlık durumlarının da o oranda iyileştiği rapor edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Çalışmanın literatür ile uyumlu olduğu ve duygusal zeka arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı söylenebilir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Hemşirelik Bölümü ve eşdeğer eğitim alan üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda;

6.1.1. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun kadın (% 96.2), 20-22 yaş grubunda (% 67.7) ve 1. sınıf öğrencisi (% 31.5) olduğu; benzer şekilde karşılaştırma grubundaki öğrencilerin çoğunluğunun kadın (% 93.1), 20-22 yaş grubunda (%59.2) ve 1. sınıf öğrencisi (% 32.7) olduğu; öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları, ancak Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden düşük sosyo-ekonomik düzeyde (%10.8), Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerden yüksek sosyo-ekonomik düzeyde (%19.2) algılayanların daha fazla olduğu (Tablo 4.1.1),

6.1.2. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun aile tipinin çekirdek (%80.6), anne eğitim durumunun ilkökul ve altında (%78.5), yarıya yakınının baba eğitim durumunun ilkökul ve altında (% 44.6) ve öğrencilerin çoğunluğunun ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (81.4) algıladığı; Karşılaştırma Grubunda ise öğrencilerin çoğunluğunun ailesinin çekirdek (% 89.2), yarıya yakınının anne eğitim durumunun ilkökul ve altında (% 48.5), çoğunluğunun baba eğitim durumunun lise ve üstünde (% 61.5) ve öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (% 81.4) algıladıkları (Tablo 4.1.2),

6.1.3. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlasının iletişim eğitimi aldığı (%52.3), Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin çoğunluğunun (%66,9) iletişim eğitimi almadığı, iletişim eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitim konularının Hemşirelik Bölümü'nde en fazla iletişim becerileri; çatışma yönetimi, empati ve stresle baş etme; Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin ise en fazla motivasyon, iletişim, stresle baş etme eğitimleri aldıkları; hemşirelik öğrencilerinin en çok derste eğitim aldığı, bunu seminer ve azalan oranlarda sırasıyla konferans, kitap ve kursun geldiği; Karşılaştırma Grubu'nda yer alan öğrencilerin ise en çok konferansta, azalan oranlarda seminer, kitap, ders ve kursun yer aldığı (Tablo 4.1.3),

6.1.4. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarından Duyguların Farkında Olma, Kendini Motive Etme ve Duygusal Zeka Toplam Puanları karşılaştırıldığında ise Hemşirelik Bölümü puan ortalamasının, Karşılaştırma Grubu puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$); Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt boyutları olan Duyguları Yönetme, Empati, Sosyal Beceriler puan ortalamaları arasında Hemşirelik Bölümü ve

Karşılaştırma Grubu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı; İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin puan ortalamasının Karşılaştırma Grubu'ndan istatistiksel olarak yüksek oranda anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.2.1),

6.1.5. Hemşirelik bölümünde öğrenim gören kadın, 20-22 yaş grubunda ve 23 ve üstü yaş grubunda; 3.sınıfta ve 4.sınıftaki öğrencilerin Duygusal Zeka Puan Ortalamalarının Karşılaştırma Grubuna göre yüksek ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.2.1);

6.1.6. Sosyo-ekonomik durumunu orta olarak algılayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubuna göre yüksek ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), düşük ve iyi sosyo-ekonomik durumlarda hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı (Tablo 4.2.1);

6.1.7. Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubunun puan ortalamasına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$); köy ve ilçeye göre ise duygusal zeka puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.2.1),

6.1.8. Okul öncesi eğitim alan hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$); okul öncesi eğitim almayan hemşirelik bölümü ile karşılaştırma grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.2.1),

6.1.9. Çekirdek aileye sahip Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının, Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.3.2),

6.1.10. Baba eğitim düzeyi lise ve üstünde olan Hemşirelik Grubu öğrencilerinin puan ortalamalarının, karşılaştırma grubundaki öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), annesi lise ve üstünde eğitim alan hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), diğer eğitim düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.3.2),

6.1.11. Ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz bulan hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının karşılaştırma grubunun puan

ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$), olumlu bulan hemşirelik ve karşılaştırma grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.3.2),

6.1.12. Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören kadın öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'ndaki kadın öğrencilerin puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$); erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p<0.05$) (Tablo 4.4.1.)

6.1.12. 17-19 ve 20-22 yaş gruplarında; 1.,2., ve 4.sınıflarda Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'nun puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$); 23 ve üstü yaş grubunda ve 3. sınıfların puan ortalamalarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.4.1.),

6.1.13. Sosyo-ekonomik durumunu orta ve iyi olduğunu belirten Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubunun puan ortalamalarından yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.4.1.),

6.1.14. Çocukluğunu bir il ve ilçe merkezinde geçiren Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) olduğu (Tablo 4.4.1.),

6.1.15. Çekirdek ve geniş aile tipine sahip Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları Karşılaştırma Grubu'nun puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.4.2),

6.1.16. Anne eğitim düzeyi ilkokul ve altında ve lise ve üstünde olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$). Baba eğitim düzeyi ortaokul ve lise ve üstü olan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu'na göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), anne eğitim düzeyi ortaokul ve baba eğitim düzeyi ilkokul ve altında olan öğrencilerin puan ortalamaları arasında fark olmadığı ($p<0.05$) (Tablo 4.4.2),,

6.1.17. Çocuk yetiştirme tutumlarına bakıldığında ise hem olumlu hem de olumsuz çocuk yetiştirme tutumu algılayan Hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının

birbirine yakın ve karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.4.2),

6.1.18. İletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin Duygusal Zeka Puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), iletişim eğitimi almayan Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki öğrencilerin duygusal zeka toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.5.1),

6.1.19. İletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının iletişim eğitimi alan Karşılaştırma Grubu'ndaki öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), iletişim eğitimi almayan Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin de puan ortalamalarının Karşılaştırma Grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.5.2),

6.1.21. Hemşirelik Bölümü' nde öğrenim gören erkek öğrencilerin ve okul öncesi eğitim almayanların Duygusal Zeka Toplam Puan ortalamalarının düşük ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.6.1),

6.1.22. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin 23 ve üzeri yaş grubunda, 3. ve 4. sınıflarda ve algılanan sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının en düşük düzeyde olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.6.1),

6.1.23. Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin ailelerine ilişkin özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$) (Tablo 4.6.2),

6.1.24. İletişim eğitimi alan Hemşirelik Bölümü öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p>0.05$), iletişim becerileri puan ortalamaları arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamsız olduğu ($p>0.05$) (Tablo 4.6.3),

6.1.20. Araştırmaya katılan öğrencilerin Duygusal Zeka Toplam Puanı ve duygusal zeka alt boyutları olan Duyguların Farkında Olma, Duygularını Yönetme ,Kendini Motive Etme Empati, Sosyal Beceriler ile İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçek puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde kuvvetli bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$), öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arttıkça iletişim becerileri puan ortalamalarının da arttığı, benzer şekilde duygusal zeka toplam puanı ile tüm duygusal zeka alt boyutları arasında; ve

tüm alt boyutların birbirleri ile pozitif yönde kuvvetli bir ilişki olduğu ($p<0.05$) (Tablo 4.7.1), belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda:

6.2.1. Özellikle insan ilişkilerinin yoğun olduğu mesleklere yönelik eğitim verenler başta olmak üzere fakülte ve yüksekokulların müfredatlarında duygusal zeka ve iletişim becerilerinin geliştirmeye yönelik derslere ağırlık verilmesi,

6.2.2. Hemşirelik eğitimi veren fakülte ve yüksekokulların müfredatının öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerilerini geliştirecek yönde zenginleştirilmesi,

6.2.3. Fakülte ve yüksekokulların müfredatında yer alan duygusal zeka ve iletişim becerilerine ilişkin derslerin tüm yıllara yayılacak şekilde düzenlenmesi,

6.2.4. Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin gelişmesini sağlamak üzere yönelik ders dışı seminer, konferans, workshop, panel vb. faaliyetlerin düzenlenmesi,

6.2.5. Okul öncesi eğitimden itibaren bireyin kendini tanımasına ve duygularını ifade etmesine olanak sağlayacak öğretim ortamının sağlanması,

6.2.6. Üniversiteye girişte insan ilişkilerine dayanan meslekleri seçecek öğrencilerin duygusal zekalarının belirlenmesi ve tercihlerinin bu doğrultuda yönlendirilmesi,

6.2.7. Bu çalışmanın daha büyük bir örnekleme de tekrarlanması,

6.2.8. Duygusal zeka düzeyinin hemşirelik öğrencilerinin klinikteki hastalara yaklaşımına etkisine yönelik tanımlayıcı çalışmaların yapılması,

6.2.9. Duygusal zeka ve iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik hazırlanan eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirildiği deneysel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1.2006.Aile Yapısı Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/aileyapi/aciklama/AYA.htm>
2. Acar F. Duygusal Zeka ve Liderlik. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2002 (12): 53-68
3. Akerjordet K, Severinsson E. Emotional intelligence in mental health nurses talking about practice. *International Journal of Mental Health Nursing*. 2004;13: 164-170.
4. Aşan Ö, Özyer K. Duygusal zekaya etki eden demografik faktörlerin saptanmasına yönelik ampirik bir çalışma. 09-11 Temmuz Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi-Bildiri Özet Kitabı Malatya 2003.
5. Austin EJ, Evans P, Magnus B, O'Hanlon K. A preliminary study of empathy, emotional intelligence and examination performance in MBChB students. *Medical Educations*. 2007; 41:684-689.
6. Avşaroğlu S., Üre Ö. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya, 2007.
7. Aydın A. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. 5. Basım, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Mersin, 2004:240-244.
8. Aydınoğlu N. Özyazıcıoğlu N. Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Öğrencilerinin Empati Becerilerinin İncelenmesi. II. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Günleri Bildiri Özet Kitabı. İstanbul. 2008:83.
9. Ayyıldız T. Zonguldak il Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı. Zonguldak 2005.
10. Babadağlı B., Erim Ekiz S., Erdoğan S. Hekimlerin ve Hemşirelerin Hastayla İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Fırat sağlık Hizmetleri Dergisi* 2006 Cilt :1, Sayı:3.
11. Balcı S., Yılmaz M. Kalkan M., Odacı H. Yönetici adaylarının Duygusal Zeka ve İş Doyumu Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. VII. ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özet Kitabı. 2003:44.
12. Baltaş Z. İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık Duygusal Zeka. 3. Basım İstanbul; Remzi Kitabevi. 2006.
13. Barker P. Emotional Competence in Professional Communication. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*. 1999;6:153-159.
14. Bellack J P. Emotional Intelligence: A Missing Ingredient? *Journal of Nursing Education*; 1999;38(1):3-4.
15. Bozdemir M., Kaplan YS., Dal A., Türköz Ü., Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Kullanım Durumları ve Empatik

Eğilimlerinin Belirlenmesi. II. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Günleri Bildiri Özet Kitapçığı.İstanbul.2008:85.

16. Cherniss C. Emotional Intelligence and Good Community. American Journal of Community Psychology, 2002;30(1):1-11.
17. Cherniss C. Emotional İntelligence: What is and Why it Matters. Annual Meeting of the Society for Industrial and Organizational Psychology. New Orleans, LA, April 15, 2000.
18. Ciarrochi J, Chan AYC, Bajgar J. Measuring Emotional Intelligence in Adolescents. Personality and Individual Differences. 2001; 31: 1105-1119.
19. Cihangir Z. Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Dinleme Becerisine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara. 2000.
20. Connolly HK. The New IQ. Nursing Management. 2002; 33(7):17-18.
21. Çalışkan U. Aile Terapileri. Erişim: (<http://www.genbilim.com/content/view/4609/38/>) Erişim Tarihi: 10-06.2008
22. Çam O. Engin E. Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerde farkındalık eğitiminin bireysel performans standartlarına etkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2006; 7:82-91.
23. Çeçen AR, İnanç B. Duyguları Yönetme Becerileri Eğitim Programının Öğretmen Adaylarının Duyguları Yönetme Becerileri Üzerine Etkisi. 09-11 Temmuz VII. Ulusal Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özet Kitabı. 2003:6.
24. Çerik Ş. Ailelerinin Gençlere Karşı Tutumları ve Gençlerin Ailelerinin Tutumlarını Algılayışına Yönelik Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma. Ege Akademik Bakış. 2002;2(1): 1-4.
25. Deering C. Therapeutic Relationships and Communication. Mohr W. Psychiatric-Mental Health Nursing. Edition 6, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2006:55-75.
26. Demirel Ö. Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. 4. Basım, Ankara, Pegem A yayıncılık Tic. Ltd. Şti, 2002:194-200.
27. Demiriz S., Öğretir AD. Alt ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2007;15(1): 105-122.
28. Deniz, M. E. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. SBED, 2003:9;501-522.
29. Dicle AN. Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin duygusal zeka ve bazı kişisel özelliklerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Samsun 2006.
30. Dökmen Ü. İletişim Çatışmaları ve Empati. 20. Basım. Sistem Yayıncılık ve Mat. San. Tic. AŞ. 2002.

31. Emmerling RJ, Goleman D. Emotional Intelligence: Issues and Common Misunderstandings. www.eiconsortium.org. Erişim Tarihi:
32. Erdoğan YM. Duygusal zekanın bazı değişkenler açısından incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.2008; 7(23): 62-76.
33. Erginsoy D. Duygusal Zeka ve Kişilerarası İlişkiler Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.Erzurum 2002.
34. Ersanlı E.Üniversite Öğretim Elemanlarının Duygusal Zeka Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Samsun 2003.
35. Fatt JPT, Howe ICK. Emotional intelligence of foreign and local university students in Singapore: Implications for managers. Journal of Business and Psychology. 2003; 17(3): 345-367.
36. Freshwater D,Stickley T. The Heart of the Art: Emotional intelligence in Nurse Education. Nursing Inquiry. 2004; 11(2): 91-98.
37. Fuimano J. Raise Your Emotional Intelligence. Nursing Management; Jul 2004; 35(7):10-13.
38. Goleman D. (Çev.Yüksel BS) Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir? 30. Basım, İstanbul, Varlık Yayınları: 2006.
39. Goleman D.Working with Emotional Intelligence. New York:Bantam Book. www.eiconsortium.org Erişim tarihi:
40. Gooch S.Emotionally Smart.Nursing Standart, 2006;20:20-22.
41. Goode C. Coaching Emotional Intelligence in Preschoolers. Erişim Tarihi: 01.06.2008. Erişim Adresi: <http://coachingparents.wordpress.com/2007/11/15/coachingemotionalintelligence-in-preschoolers/>
42. Göçet E. Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki.Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006.
43. Gönüllü M., İçli G. Çalışma Yaşında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi.2001;25(1):81-100.
44. Halıcınarlı E, Bender MT. Kadında duygusal zeka (EQ) ve bir saha çalışması. 26-28 Nisan II. Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı. Doğu Akdeniz Üniversitesi. 2006. Erişim tarihi: 19.04.2008 İnternet erişim adresi: http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/Emine%20Halicinarli,%20Merih%20Tekin%20Bender.pdf
45. Hançer M, Tanrisevdi A. Sosyal zeka kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi.2007; 27(2):211-225.
46. Harrod N R. ve Scheer S D. An Exploration of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics. Adolescence. Fall 2005; 40,159.

47. İsmen E. Duygusal Zeka ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004;7(11):55-77.
48. İsmen E., Duygusal Zeka ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004;7(11):55-77.
49. Karakaya Aka D. Akdeniz Üniversitesi'ndeki Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Becerileri. Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. İstanbul;2001.
50. Kaya H, Keçeci A. Bir Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri. İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Dergisi. 2004 (52).
51. Korkut F. Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Dergisi. 2005;28:143-149.
52. Köroğlu M. Emniyet Teşkilatı Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personelinin İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Samsun, 2006.
53. Lanser GE. Why You Should Care About Your Emotional Intelligence. Healthcare Executive. 2000; Nov/Dec:15,6.
54. Lewis N, Rees C, Hudson N. Helping medical students identify their emotional intelligence. Medical Education. 2004; 38:545-576.
55. Louie KA, Coverdale J, Roberts WL. Emotional Intelligence and Psychiatric Training. Academic Psychiatry. 2006; 30(1):1-3.
56. Maboçoğlu F. Duygusal Zeka ve Duygusal Zekanın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Ana Bilim Dalı, Ankara 2006.
57. McMullen B. Emotional Intelligence. Student BMJ, 2003; 11:18-19.
58. McQueen ACH. Emotional Intelligence in Nursing Work. Journal of Advanced Nursing. 2004; 47(1):101-108.
59. Mete S., Gerçek E. PDÖ Yöntemiyle Eğitim Göre Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ve Becerilerinin İncelenmesi. CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2005; 9(2).
60. Miguel S C., Rogan F., Kilstoff K., Brown D. Clinically Speaking: A Communication Skills Program For Students From Non-English Speaking Backgrounds. Nurse Education in Practice. 2006; 6: 268-274.
61. Ocakcı A. Çocuğun Aile Merkezli Bakımı. Dökel Matbaası. 2006; 27-58.
62. Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ. Ankara, 2004.
63. Özcan A. Hemşire Hasta İlişkisi ve İletişim. 2. Basım, Ankara: Sistem Ofset Bas. Yay. San. Tic. Ltd. Şti., 2006.

64. Pau AKH, Croucher R. Emotional intelligence and perceived stres in dental undergraduates. *Journal of Dental Education*. 2003; 67(9): 1023-1028.
65. Pau AKH.,Croucher R.,Sohanpal R.,Muirhead V.,Seymour K. Emotional Intelligence and Stres Coping in Dental Undergraduates-A qualitative Study. *British Dental Journal*. 2004;197(4):205-209.
66. Pelitter J. The Relationship Between Emotional İntelligence And Ego Defence Mechanisms.The *Journal of Psychology*. 2002; 136(2): 182-194.
67. Petrides KV, Furnham A, Martin GN. Estimates of Emotional Intelligence and Psychometric Intelligence: Evidence for Gender-Based Stereotypes.The *Journal of Social Psychology*. 2004; 144(2):149-162.
68. Prof. Dr. Atalay Yörükođlu Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Politikaları II. Çalıştay Raporu. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*.2007;14(1):57-66.
69. Radford M. Educating the Emotions: Interior and Exterior Realities. *Pastoral Care*.2002:24-29.
70. Razi Sala G. Anababalara Verilen Anababa-çocuk İletişimin Etkinliđi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı.Ankara,2004.
71. Reeves A. Emotional Intelligence: Recognizing and Regulating Emotions.*AAOHN Journal*; 53(4):172-176.
72. Rice R. New Preschool Focus on Social and Emotional Intelligence. Erişim Tarihi: 01.06.2008.http://www.itm-si.de/Texte/2006/social_intelligence.pdf
73. Salovey P. Mayer J D. *Emotionall intelligence*. Baywood Publishing 1990; 187-201.
74. Salovey P., Grewal D. The Science of Emotional Intelligence. *American Psychological Society*. 2005;14(6):281-285.
75. Sardo S. Learning to Display Emotional Intelligence. *Business Strategy Review*. 2004;15(1):14-17.
76. Schutte NS, Malouff JM, Thorsteinsson NB, Rooke SE. A Meta-analytic Investigation of the Relationship Between Emotionaş Intelligence and Health. *Personality and Individual Differences*. 2007; 42: 921-933.
77. Schuttle NS, Malouff JM, Bobik C, Coston TD. Emotional intelligence and interpersonal relations. *The Journal of Social Psychology*.2001; 141(4):523-536.
78. Sönmez V. Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara, Anı Yayıncılık. 2007:159-164.
79. Stuart GW.Laroia TM. *Therapeutic Nurse-Patient Relationship. Principle and Practice of Psychiatric Nursing*.Seventh Edition, Missouri USA, Mosby, 2001:15-60.
80. Summerfeldt LJ, Kloosterman PH, Antony MM, Parker JDA. Social Anxiety, Emotional İntelligence And İnterpersonal Adjustment. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assesment*. 2006; 28(1):57-68.

81. Şimşek A. Duygusal Zekanın, Ana-Baba Tutumunun Ve Doğum Sırasının Tercih Edilen Liderlik Tarzına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Sosyal Psikoloji Bölümü. Ankara 2006.
82. Terakye G. Hasta Hemşire İlişkileri.5. Baskı.Zirve Ofset Ltd.Şti.Ankara, 1998.
83. Tsaousis I, Nikolaou I. Exploring the relationship of emotional intelligence with physical and psychological health functioning. *Stres and Health* 2005; 21:77-86.
84. Tuğrul C. Duygusal Zeka. *Klinik Psikiyatri*, 1999 (1):12-20.
85. Tutuk A, Al D, Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve empati düzeylerinin belirlenmesi.C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2002;6(2):36-41.
86. Tutuk A., Al D, Doğan S. Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerisi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2002; 6(2).
87. Ulupınar S. Hemşirelik Eğitiminin Öğrencilerin Sorun Çözme Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı.İstanbul. 1997.
88. Usta A. Çocuğun Ruhsal Süreçleri Üzerine Ailenin Etkisi.Eğitim Fakültesi Dergisi. 2004;5(7).
89. Uygun E. Psikiyatri Servisinde Çalışan Hemşirelerin Empati Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı İstanbul 2006.
90. Üstün B., Akgün E., Partlak N.Hemşirelikte İletişim Becerileri Öğretimi.İzmir, Okullar Yayınevi, 2005.
91. Warelow P. Edward K. Caring as a Resilient practice in Mental Health Nursing. *International Journal of Mental Health Nursing*. 2007;16:132-135.
92. Yavuzer H. Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu.11.Basım.İstanbul, Remzi Kitabevi A.Ş. 2004:59-80.
93. Yavuzer H. Gençleri Anlamak.2. Basım.İstanbul,Remzi Kitabevi AŞ.2005:36-39.
94. Yeşilyaprak B. Duygusal Zekanın Eğitim Açısından Doğurguları. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2001;(25): 139-146.
95. Yıldırım E. Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu?-Kütahya yetiştirme Yurdu Örneği- Aile ve Toplum dergisi. 2005; 8(2).
96. Yiğit R., Esenay FI.,Derebent E., Türkiye’de Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Profili. *Cumhuriyet Üniversitesi HYO Dergisi*. 2007;11(3):1-12.

EKLER
EK 1
BİLGİ FORMU

Açıklama: Bu çalışma öğrencilerin hem günlük, hem de mesleki yaşamımızda büyük bir öneme sahip olan duygusal zeka ve iletişim becerilerini değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen veriler yalnız araştırmacı tarafından ve bilimsel amaçlı kullanılacak, kimlik bilgisi verilmeyecektir. Sorulara vereceğiniz samimi ve doğru cevaplar çalışmanın güvenilir olmasında etkili olacaktır. Lütfen her soruyu dikkatle okuyup içtenlikle cevaplayınız. Yanıtsız soru bırakmayınız. Katılımınız için teşekkür ederim.

Ayşe Kuzu
Düzce Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı
Psikiyatri Hemşireliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2. Medeni durumunuz:

Evli () Bekar ()

3. Eğitim gördüğünüz okul ve bölümü yazınız.

.....

4. Eğitim gördüğünüz sınıfı işaretleyiniz

I. Sınıf () II. Sınıf () III. Sınıf () IV. Sınıf ()

5.Yaşınız:

6. Doğduğunuz ili yazınız:

7. Çocukluğunuzun çoğunu geçirdiğiniz yerleşim birimini işaretleyiniz:

Köy () İlçe () İl ()

8.Size göre maddi durumunuz nasıldır?

() Düşük (Gelir giderden az) () Orta (Gelir gider eşit) () İyi (Gelir giderden fazla)

9. Annenizin en son bitirdiği okul aşağıdakilerden hangisidir?

Okur-yazar değil () Okur yazar-okul bitirmemiş () İlkokul mezunu ()
Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite ve üstü ()

10. Babanızın en son bitirdiği okul aşağıdakilerden hangisidir?

Okur-yazar değil () Okur yazar-okul bitirmemiş () İlkokul mezunu ()
Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite ve üstü ()

11. Aile tipiniz nedir?

Çekirdek aile () Geniş aile ()

12. Ebeveynlerinizin çocuk yetiştirme tarzını nasıl tanımlarsınız?

İlgisiz kayıtsız () Aşırı koruyucu () Dengesiz, kararsız, tutarsız ()
Fazlasıyla serbest () Demokratik () Güven verici destekleyici ()
Baskıcı, otoriter, katı disiplinli () Duyguların farkında olmayan-duyguları göz ardı eden ()
Diğerleri (Açıklayınız.....)

13. Okul öncesi eğitim aldınız mı?

Hayır () Anasınıfı () Kreş ()

14. Eğitim yaşamınız boyunca aşağıdaki konuları içeren herhangi bir ders aldınız mı?

() Hayır

1. İletişim (yardım) becerileri () 3. Çatışma yönetimi () 5. Duygusal zeka () 7. Empati ()
2. Kendini tanıma () 4. Atılganlık-girişkenlik () 6. Motivasyon () 8. Stresle başetme ()

15. Aldığınız eğitimin türü nedir? (14. sorudaki numaraları parantez içine yazınız)

Kurs () Konferans () Seminer ()

Ders() (açıklayınız.....)

Herhangi bir eğitim almadım ancak kitap okudum () (açıklayınız

EK 2
DUYGUSAL ZEKA DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Aşağıda kendinizin ve diğerlerinin hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma becerilerinizi içeren maddeler yer almaktadır. Aşağıdaki ifadelerde sizi en iyi tanımlayan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.

İFADELER	Tamamen katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Sağduyumun bir ürünü olan olumlu ve olumsuz duygularımın her ikisini de hayatıma yön vermede kullanırım.						
2. Olumsuz duygularımla hayatımda ne gibi değişiklikler yapmam gerektiğini ortaya koyarım.						
3. Baskı altında sakinimdir.						
4. Duygularımı her an kendime uygun bir şekilde ifade edebilirim.						
5. Kendimi tehdit ve tehlike altında hissettiğim zaman, kendime hakim olup ne yapmam gerektiği konusunda kendimi odaklayabilirim.						
6. Kendimi tehdit ve tehlike altında hissettiğim zaman, büyük ölçüde olumlu duygularla hareket ederim (mizah, eğlence, şaka ve mücadeleci vb.)						
7. Neler hissettiğimin farkındayım.						
8. Bazı şeyler yolunda gitmeyip (alt üst olduğu zaman) yeniden kolayca soğukkanlı olabilirim.						
9. Başkalarının problemini dinlemede oldukça iyiyim.						
10. Olumsuz duyguların beni uzun süre etkilemesine izin vermem.						
11. Başkalarının duygusal ihtiyaçlarına duyarlıyım.						
12. Başkalarının üzerinde sakinleştirici etkim vardır.						
13. Bir başarısızlık durumunda başarabilmek için tekrar deneyecek gücüm vardır.						
14. Hayatta karşılaştığım güçlüklerle çözüm bulmaya çalışırım.						
15. Diğer insanların mizacına, ihtiyaçlarına ve güdülerine tepkilerde bulunurum.						
16. Kolayca sükûnet, dikkat ve hazır olmayı gerektirecek durumlara girebilirim.						
17. Zaman uygunsa, olumsuz duygularımı, hatalarımı değerlendirir ve de olumsuzluk sebebinin ne olduğunu bulmaya çalışırım.						
18. İşler yolunda gitmediği zaman kendime hakim olurum.						
19. Sağlığım için gerçek duygularımdan haberdar olmak çok önemlidir.						
20. Doğrudan ifade edilmese bile başkalarının duygularını kolayca anlayabilirim.						
21. İnsanların duygularını yüz ifadelerinden anlamada başarılıyım.						
22. Bir görev söz konusu olduğu zaman olumsuz duygularımdan kolayca sıyrılabilirim.						
23. Başkalarının belirgin olmayan ihtiyaçlarını kolayca sezebilirim.						
24. İnsanlar benim diğer insanların duygularını etkilediğimi düşünürler.						
25. Gerçek duygularından haberdar olan insanlar kendi hayatlarını daha kolay yönetirler.						
26. Genellikle başka insanların karamsarlıklarını kolayca iyimserliğe çevirebilirim.						
27. Bir ilişkiyle ilgili tavsiye isteyenler için uygun biriyim.						
28. Başkalarının duygularına güçlü bir şekilde uyarım.						
29. Kendi kişisel amaçlarına ulaşmada başkalarına yardımcı olurum.						
30. Olumsuz duygularımdan kolayca sıyrılabilirim.						

EK 3

İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu ölçek iletişim becerilerinizle ilgili bazı özelliklerini ölçmeye yöneliktir. Aşağıdaki ifadeleri genelde nasıl olduğunuzu düşünerek ve bu durumlara gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Cevabınızı ilgili maddenin karşısındaki boşluğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

İFADELER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1.Sorunlarımı dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
2.Düşündüklerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3.Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4.Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
5.İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6.Birisiyle ilgili bir karara varmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7.İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8.İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9.İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
10.Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11.Düşüncelerim ve yaptıklarım birbiriyle tutarlıdır.					
12.İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13.Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14.Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissedebilirim.					
15.Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
16.İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17.karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18.Benimle özel olarak konuşmak isteyen arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19.Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
20.İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21.Birine bir öneride bulunurken, onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
22. Birisini dinlerken ne karşılık vereceğimden (çok) onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
23.İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.					
24.Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25.Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					